

ESKUALDUN KANTARIA

Bat da gure izarra,
 Bat da gure bandera,
 Erran dezagun « Bethi denak bat »
 Izan nahi dugula.

ESKUALDUN SOLDADO GAZTERI
Zembeit Kantu ezagutuenak

*bihotzean atchik dezaten bethi
gure eskuara ederraren eta
Eskual - Herri maitearen
amodica.*

Dr A. GOYENECHÉ.

M-67375

AVJ

F-71301

29488

ESKUALDUN KANTARIA

I

GUERNIKAKO ARBOLA

1

Guernikako arbola
Da be~~de~~^{den}katuba.
Euskaldunen artean
Guztiz maitatuba :
Eman ta zabalzazu
Munduban frutuba ;
Adoratzen zaitugu,
Arbola santuba.

2

Mila urthe inguru da
Ezaten dutela
Jainkoak jarri zubela
Guernikan arbola :
Zaude bada zutikan
Orain da dembora.
Eroritzen bazera
Arras galdu gera.

3

Etzera eroriko
Arbola maitea
Baldin portatzen bada
Vizkaiko juntia :
Laurok artuko degu
Zurekin partia,
Pakian bizi dedin
Euskaldun jendia,

4

Betikoko bizi dedin
Jaunari ezkatzeko
Jarri gaitezen danak
Laster belauniko :
Eta bihotzetikan
Eskatu ez gero
Arbola biziko da
Orain eta gero,

5

Arbola botatzia
Dutela pentsatu,
Euskal herri guztiyan
Denak badakigu :
Ez bada jendia
Dembora orain degu,
Errori gabetanik
Iruki biagu.

6

Bethi egongo zera
Uda berrikua
Lore aintziñetako
Mancha gabekoa :
Erruzaitetz bada
Bihotz gurekoa,
Dembora galdu gabe
Emanik frutuba.

7

Arbolak erantzun du
Kontuz bizitzeko,
Eta bihotzetikan
Jaunari eskatzeko :
Gerrarik nai ez dugu
Pakea bethiko
Gure lege zuzenak
Emen maitatzeko.

8

Erregutu diogun
Jaungoiko Jaunari

Pakea emateko
Orain eta bethi :
Bai eta indarrare
Zedorren lurrari
Eta bendizioa
Euskal-herriyari.

9

Orain kanta ditzagun
Laubat bertzo berri
Gure probintziaren
Alabantzagarri :
Alabak esaten du
Su garrez betherik
Nere bihotzekua
Eutziko diat nik.

10

Guipuzkoa urrena
Arras sentiturik
Asi da deadarrez
Ama Guernikari :
Ethorri etzeitzen
Arrimatu neri
Zure zendogarriya
Emen nakazu ni.

11

Ostoa berdía eta
Zaiñak ere fresko,
Nere seme maiteak
Ez naiz eroriko :
Beartzen banaiz ere

Egon bethi pronto
Nigandikan etsaiak
Itzuzerazoko.

12

Gutiz maitagarria
Eta oestarguiña

Begiratu gaitzatzu
Zeruko erregiña
Gerrarik gabetanik
Bizi albagiña.
Oraindaño izan degu
Guretzako diña.

II

NERE MAITIARENTZAT

1

Ume eder bat ikhusi nuben
Donostiako kalean.
Itz erdichko bat ari esangabe,
Nola pasatu parean?
Gorphutza zuan liraña
Eta oñak zebilzan airean
Politagorik ez det ikusi
Nere begien aurrean.

2

Aingeru zuri paregabea
Euskal-herriko alaba
Usterik gabe zugarat bethi
Nere bihotzak narاما :
Ikhusi nayan bethi ornabill,
Nere maitea au lana!
Zoraturikan emen naukazu
Bethi pensatzen zugana.

3

Galai gazteak galdetzen dute
Aingeru ori nundago
Nere maitea nola deitzen dan
Ezdu iñorchok jakingo
Ez berak ere ezluke naiko
Konfiantza orretan nago
Amorio dun bihotz oberik
Euskal-herrian ez dago.

III

KONTCHECHI

1

Maite bat maitatzen det maitagarria
Begi ederra du ta guziz argia
Daukat urruti
Bañan ezin khendu det burutik
Arren itchura.
Saldu albaliteke pisura
Urrearen truke
Nork erosi faltako ez luke? Nork, etc.

2

Oguei ta lau leguaz nago aparte,
Bitartean badauzkat milloi bat ate
Guztiak ichtirik
Nai arren ezin egon isillik
Bethi nigarrez
Nere maite maitearen galdez.

Otedan bizi

Bihotz bihotz nereko Kontchechi. Bihotz, etc.

3

Egunaz argi gutchi, gauean illun,
Kontsuelorik ez da neretzat iñun

Maitea gabe

Egin otenadin aren jabe

Orhoituztean

Zembait pena nere bihotzean

Ditut igaro

Maite det eta ez da milagro. Maite, etc.

4

Ay au bakardadea eta tristura!

Nere biotz gajoa ezin piztuda

Ain dago illa

Bethi dabil kontsuelo billa

Bere artean

Banengo maitearen aldean

Orducho biko

Pena guztiak lirake illko. Pena, etc.

5

Nere maitea zutaz ni orhoitzen naiz

Egunaz ere baita gauetan chit maiz

Lotan ere bai,

Zu ikhusitzera nik joan nai

Libre banengo

Or nitzake egun bigarrenge.

Naiz orduan ill

Ez nuke izango batere min. Ez, etc.

6

Lehengo gau batean egin det amets
Bañan pentsamentuak bethi alrebes

Irteten dira,

Ustez nengoan zuri begira

Maite polita

Kofrearen gañean jarrita

Kontu kontari.

Naiz nuen baña ez nintzan ari. Naiz, etc.

7

Maite nerea daukat bethi gogoan,
Ay! orain banengo ni aren alboan

Iñoiz bezala,

Jaunak amets au kompli dezala

Balitz kombeni

Kontsueloz illko nintzake ni

Nere ustean

Maitecho bihotza ikhustean. Maitecho, etc.

8

Nere maite polita ez da zer etsi,
Bigar ez bada ere or nazu etzi

Lengo lekuan,

Allegatutzen naizan orduan

Ay ura paza

Nere maite maitecho bihotza,

Zuri begira

Pena gaztiak aztuko dira. Pena, etc.

9

Zure gauza polit bat oidet nerekin,
Izkibaturik dago letra birekin,

C. ta B. dira,
Askotan nago oei begira
Ain dira piñak!
Maitecho polita zuk egiñak
Sedaz ederki
Kolkoan gorderik daukat bethi. Kolkoan, etc.

10

Esperantzetan bizi maite gozoa
Noizbait komplituko da gure plazoa
Eta orduan
Gauza charrik ez artu buruan,
Lengoai utzi,
Ez degu pasatzen pena gutchi
Preso sei urtez.
Onduko gaituzte nere ustez. Onduko, etc.

IV

ESKUALDUNA

1

Eskualdun seme dena bedi alegera
Ikhusi dut betbetan (oi zen den ederra!)
Ez ametsetan (*bis*), nintzen atzarria
Arbola bat harrokan ederki jarria.

2

Zer haiz bada, arbola? orai mintza hadi,
Harrokatik begira hagoena guri
— Ni nauk Eskualdun (*bis*), bai aspaldikoa
Egundaino haizkorak ezin hautsizkoa.

3

Nahi duenak jakin noizkoa ni naizen
Bilha beza harrokan erroak non diren.
Baliatu zait (*bis*), barnasko baitziren,
Orai bertzenaz bizi ez nintzan izanen.

4

Ikhusi-tut armadak heldu Erromatik.
Ene hosto ederra handik ikhusirik.
Athera nahi (*bis*), ninduten errotik;
Ezin khendu nautatzen zembeit adar baizik.

5

Pikatu badarautet nombaitik adarra,
Azpian atzeman-tu, entzun dut nigarra :
« Eskualdunaren (*bis*), adarren dorphea!
« Zerk nauk ekharrarazi ni heien azpira! »

6

Doidoia ene minak zoazin sendatzera,
Huna non agertzen den Erdaldun jendea
Ibaika ikhusten dut (*bis*), ene hondatzera
Guti zakien zer zen Eskualdun arbola!

7

Heldu zaizkit gainera tirainak borthitzik.
Berekilan ni nahiz eraman hemendik.
Bai iharrosi (*bis*), bainan nago chutik;
Gan ziren eta nago errege bakharrik!

8

Bakean nagoela orduz geroztikan
Amesten duk menturaz, haurra, hire baith an.

Etsai handia (*bis*), etsai bakharra munduan Kar-
Ni ere nahiko nau garhaitu guduan. [loman

9

Karlomanen kapitain, Errolan handia,
Harek zuen beretu ja mundu guzia.
Bethor Karloman (*bis*), bethor Errolan, ez naiz
Dugun ikhus norena daiteken hauzia. [aurdikia

10

Turruta soinuuz huna non tudan guziak.
Izitzen dituztela hegastinak berak.
Zaldi zuriak, zaldi gorriak, zer gizon hazkarrak
Nola detzazke garhait Eskualdun arbolak?

11

Haizkorez harmatuak, denak lotzen zaizkit;
Bertzen ezin-bertzean, Errolan azkenik.
Lotzen zait bainan (*bis*), etzuen ahalik
Jo nuen erre kara harroken gainetik.

12

Huna orai non naizen, orai lehengoa;
Lorerik ez dut bainan sendo dut erroa.
Ez naiz ihartu, ez ihartuko, segur dut bizia,
Ez badautet azpian zilhatzen mendia?

13

Eskualdunak, geroztik gaiten alegera!
Kanta berria dugun denek kanta gora :
Biba Eskualdun (*bis*), arraza hazkarra!
Biba mendi gaine an Eskualdun arbola!

V

INCHAUSPEKO ALABA

1

Inchauspeko alaba dendaria
Goizian goiz jostera joailia
Nigarretan pasatzen du bidia
Aprendiza kontsolatzailia.

2

Zelian den izarrik ederrena
Jin balekit argi egitera
Juan naite maitiaren ikhustera
Ene penen hari erraitea.

3

Mundu huntan penarik gabetarik
Bizitzeko nik eztut lanjerik;
Maithatu dut ukhanen eztudana,
Horrek beiterreit bihotzian pena.

4

Maithatu duzia ukhanen eztuzuna,
Horrek dereizia bihotzian pena?
Maith'ezazu ukhan diokezuna
Eta juanen da zure bihotz mina.

5

Mertchikaren floriaren ederra!
Barnian dizu hechurra gogorra;
Gaztia niz, bai eta loriusa,
Eztizut galtzen zure esperantcha.

6

Adios beraz, ene maitia, adios!
Adios dereizut orai sekulakotz;
Ezkunt zite plazer duzunareki,
Eta begira ene arrakuntruti?

7

Zer izanen da zure arrakuntria?
Zer ahal da zure egin ahala?
Zerbait khasu nitan gerthatzen bada
Sujet berri bat zutan izanen da.

VI

CHARMAGARRIA ZERA

1

Charmagarria zera
Eder eta gazte
Nere bihotzak ez du
Zu besterik maite.
Beste zembait bezela
Banegoge libre
Zurekin ezkontzea
Dudarik ez nuke.

2

Maitea jaiki jaiki
Plazer duzunean
Iñork ikhusi gabe
Iluna-barrean

Lagun bat emango di-
Joateko bidean [zut
Arrek jarriko zaitu
Trankil bihotzean.

3

Maitea churi zera
Elurra bezala
Bai eta mintzo zera
Profeta bezala
Orain dainokoan ere
Badira sobera
Baldin plazer baduzu
Atozkit aldera.

VII

AGUR NERE HERRIARI

1

Urrundik ikhusten dut, ikhusten mendia.
Zeinaren gibelean baitut nik herria;
Jadanik dut aditzen (zorion handia!)
Ezkila maitearen hasperen ezta.

2

Ezkila, zer othe duk hik egun erraten?
Urrunera zer berri othe duk igortzen?
Mendiek hedoipetik dautek ihardesten,
Hik errana zerura ditek helarazten.

3

Landako langilea, artzain mendikoa,
Ithurriko bidean dohan neskatoa,
Aditurik, ezkila, hire boz lañoa,
Othoizten hasi dituk ama zerukoa.

4

Nik ere dut othoizten Birjina Maria,
Basherrietan galdu haurren gidaria;
Neretzat othoi dezan ardiets grazia
Bakean kausitzeko nik egun herria.

5

Mendiak utzi ditut urrun gibelean
Herria dut ikhusten jadanik aldean

Zer duk, ene bihotza, saltoka barnean?
Othe duk huts-eginen herrira heltzean?

6

Agur, agur, herria! agur, sor-lekhua!
Agur, nere haurreko lekhu maitatua!
Jainkoak aditurik haur baten oihua,
Hire gana duk haur bat egun hurbildua.

7

Mendiaren hegitik hartuz zeherrera,
Iduri chingola bat, aldapa behera,
Bidechka, hi chuchen haiz jausten zelaiera;
Chuchen ereman nezak ahaiden artera.

8

Bide hegiko haitza, zembatez haurrean,
Igandetan mezik etchera sartzean,
Zembatez ez nauk jarri, amaren aldean,
Hire adar lodiek egin itzalean!

9

Baratze gibelego elhorri churia,
Bethi duk begiratzen haurreko tokia.
Hik bezala zertako, aldaska garbia,
Ez dut nik sor-lekhuan ligatzen bizia?

10

Bainan nere hegitik nigar bat da jausten;
Bozkarioak darot bihotza gainditzen
Etchekoen boza dut jadanik aditzen
Jainkoa, darozkitzut eskerrak bihurtzen!

VIII

SÉRÉNADE DE BELZUNCE

1

Ene izar maitea,
Ene charmagarria,
Ichilik zur'ikhustera
Jin nitzauzu leihora;
Koblatzen dudalarik
Zaude lokharturik,
Gauazk'ametsa bezala
Ene khantua zauzula!

2

Zuk ez nuzu ezagutzen,
Hori ere zaut gaitzitzen;
Ez duzu ene beharrik;
Ez eta acholarik:
Hil edo bizi nadin
Zuretako bardin
Zu aldiz, maite Maria,
Zu zare ene bizia!

3

Amodioa zer den
Lehen ez nakien,
Ez nagoke bizirik!
Zuretako baizik!
Norat den ichurkia
Harat ithurria;
Orobat ni, maitena
Jiten niz zu-gana.

3

Gaua dago garbirik
Zerua eztirik:
Han badira bi izar
Urhe eta zilhar.
Barraiatzen dutenak
Elgarren lagunak.
Ez dirade berechten
Sekulan kitatzen.

IX

MAITE ZAITUT!

1

Zein den eder arra-
Izar arte garbia [tsean

Ipharretik agertzean
Mariñelen argia?
Bai handizki eder dag o

Zeru zola handia!
Zu miletan ederrago
Nere maite Maria!

2

Izarrak dire, zeruko
Aingeruen begiak
Gizonen begiratzeko
Jainkoak ezarriak;
Zu bekhorat agertzean,
Histuz beren argia,
Sartzen dire ilhumpean
Nere maite Maria.

3

Ez du hain lakhet izar-
Egon lekhu berea [rak
Primaderan ez erleak
Baratzeko lorea,
Ez du hala argi-albak
Loriatzen choria
Nola ni zu ikhusteak
Ene maite Maria.

4

Maria zure aldera
Hurbildu bezein sarri

Maite zaitut, erratera
Ez naiteke atrebi.
Pilpira bat bihotzean
Beldur bainaiz abia
Maite zaitut erratean
Nere maite Maria.

5

Balimbadut Jainkoaren
Maithatzeko dretchoa
Nola nik ez dut izanen
Zure maithatzekoa?
Zu zare nere bidean
Jainkoak ezarria
Ez samur nik erratean
Maite zaitut Maria.

6

Maria, ni naiz mintzatu
Orai zu mintza zaite
Zuk ni nauzun erradazu
Nik zu bezala maite;
Zu nereaa, ni zurea,
Higatzeko bizia
Laiteske nere chedia
Ene maite Maria.

X

IKHAZKIN MENDIAN

1

Gazterik hasi nuen gogoa alhatzen,
Bakezko estatua zein othe zaiteken;
Ez bainuen kausitzen egonez herrian,
Hortako jarri nintzen ikhazkin mendian.

2

Urrikari nautenak dira enganatzen.
Urrikalgarriago ditut ezagutzen.
Bake osoa nun da hekien artian?
Ni hartaz gozatzen naiz ikhazkin mendian.

3

Jaun onari diozkat eskerrak bihurtu.
Lagun zoro hetarik bainau aldaratu.
Beude beren atsegin galkorren erdian!
Prestuki biziko naiz ikhazkin mendian.

4

Mendiko ur chirripak dohaz erasian;
Chori, chocho, epherrek... kantatzen sasian;
Urso ihiztariak arbolen gainian...
Nola trista naiteke ikhazkin mendian.

5

Igandetan mezara menditik naiz jausten
Jainkoaren manua hola ez dut hausten.

Egun hura gozatuz ahaiden erdian;
Gero aste guzia ikhazkin mendian.

6

Zapetain, sastre, harotz, zurgin eta hargin.
Hek, hirian lanean igandearekin!
Astelehena besta, gero min burian!
Ni zuhur eta sano ikhazkin mendian.

7

Gizon gazte, lorios, merkhatukaria,
Jan edan onen zale eta jokhairia,
Ontasunak horrela goaten direnian,
Erranen duk : Hobe zen ikhazkin mendian!

8

Ene anaia goan zen Amerikan barna;
Laster zerbeit eginik uztekotan lana,
Egun bezein aberats zen sorthu zenian!
Hobe lukela dio ikhazkin mendian.

9

Lili arrosa hainitz bada bazterretan,
Gazteen choragarri herri guzietan;
Ez naute enganatu ni orai artian;
Lorerik gabe nago ikhazkin mendian.

10

Igande bestetan dut garbitzen larrua,
Plazara naiz agertzen ongi aphaindua;
Arrai dut arpegia, hitz onak mihian.
Nork ezagut nagola ikhazkin mendian?

Osagarria banu zombait urthez hola,
Zahartzean utz niro mendiko etchola;
Ene molsa luzea goritu denian,
Zertako egonen naiz ikhazkin mendian!

XI

AMA HAURRAREN SEASKAN LOHARKATZEN

1
Lo! lo! nere maitea!
Lo, ni naiz zurekin,
Lo! lo! paregabea,
Nigarrik ez egin;
Goizegi da! munduko
Gelditzen bazira,
Nigarren urtatzeko
Baduzu dembora.

2
Lo! nik zaitut higitzen;
Lo! lo! nombait goza.
Ez duzuia ezagutzen
Amattoaren boza?
Etsai guzietarik
Zure begiratzen
Bertze lanak utzirik,
Egonen naiz hemen.

3
Lo! lo! nere aingerua.

Bainan ametsetan
Dabilkazu burua.
Hirria ezpainetan,
Norekin othe zare?
Non othe zabilta?
Ez urrun, ama gabe.
Gan ene bihotza.

4
Lo! lo! zeruetarat
Airatu bazare,
Ez, bihur zu lurrerat
Ardietsi gabe,
Ongi zure alchatzeko
Enetzat grazia;
Guziz eni hortako
Zait ezti bizia.

5
Lo! lo! gauak oraindik
Nombait du eguna;
Ez da nihon argirik

Baizik izarrena.	Laster nere besoetan
Izarrez mintzatzean,	Gozatuko zare.
Zutaz naiz orhoitzen :	7
Zein guti, zure aldean,	Bainan atzarri zare
Duten distiratzen!	Uso bat iduri;
6	Huna nik zembat lore
Lo! lo! dembora dela	Zuretzat ekharri
Iduri zait albak	Ametsetan ait-amez
Histen hari tuela	Othe zare orhoitu?
Ekhi gabazkoak;	Ai! hirri maite batez
Choriak, arboletan,	Baietz erradazu.
Kantaz hasi dire;	

Dr LARRALDE.

XII

KHILO EGILEAREN KANTUAK

1

Amikozeko Gilen khilo-egileak
Etchetik khendu ditu bere langileak.
Sehi maiteak,
Zeren galdu dituen irabazbideak.

2

Ez dezake nihon sal khilo, ardatza
Nagusitu baitzaio galtz-erdi orratza,
Moko zorrotza
Ez da izertu nahi oraiko neskatcha.

3

Elhe biltzen dabila, galtchoina eskuan.
Laneko gogorikan ez baitu buruan,
Alfer moduan
Oihal guti eman ez khutcharen chokuan.

4

Gazte irule guti da Eskual-Herrian
Bat ez dugu ikhusten khiloa gerrian
Athe hegian
Oi zer frendak horiek saltzeko ferian?

5

Oraino zembait bana hauzo herrietan
Iruten hari denik berant arratsetan,
Bihotz minetan,
Hobek ez lagunduz behar-orduetan.

6

Askotan altchatzen da amasoren boza,
Bainan ilobak ez du hartu nahi ontsa,
Lanerat lotsa!
Arrantze gabe nahi bailuke arrosa.

7

Amak goizean oihu : jaiki hadi, haurra;
Ez-deia aski luze hiretako gaua?
Har zan haintzurra,
Itzuli beharra dun baratzeke lurra.

8

Alabak arrapostu ohetik gostura :
Bego bihar artino haintzurtzeko lurra,

Arte laburra,
Joan behar baitut goizik egun merkhatura.

9

Zuri galdatzen dautzut, izeba Maria,
Lakhet-lekhu othe da gaztentzat hiria!
Hain da egia,
Harat joaiteko badut hainitz gutizia.

10

Horra nola dabiltzan oraiko neskatchak
Lur-lanetako dira sobera beratzak
Oi alfer hotzak!
Akhabo eginen du laster laborantzak.

11

Neskatcha gazte dena itchuraz da abil;
Esposatu berrian jaunarentzat umil;
Ondoan zarpil
Galtzetako zilhoak erdirat ezin bil.

XIII

LIBERTATEAREN AMODIOA

Airea : *Guernikako arbola*

1

Èskualdun garbi batek, othe dauka deusik
Libertatea bezain, gauza aberatsik?
Ez, ez, harentzat ez deus, hain baliosik
Zorion hortaz baizik ez baitu ametsik,
Hori gabe ez duke bizitze urusik.

2

Munduko gaztelurik den ederrenean,
Lausengu, jan-edan-on, guzien artean,
Eskualduna ez dauke han, bertzen menean,
Nahiago du izan librotasunean;
Mendian berak egin etchola batean.

3

Eskualdunak bakea du bethi galdatzen,
Zeren libertatea gerlak dion khentzen;
Bertzenaz deusek ez du, nehon ikharatzen,
Lehoin baten pare da, etsaier oldartzen,
Buruzagiek dute, hortakotz maithatzen.

4

Orai bi milla urthe, hainitz Erromano
Gerlan ethorri ziren, Eskual-Herriraino,
Kantabre hazkar heiek, zioten oraino :
Nahiago dugu hil, sumetitu baino!
Hitz hori ez da galdu orai arteraino.

5

Eskualdunak zertan du, lachatzen gakhoa
Harren libertatea dagon athekoa?
Botu bat duenean zerutikakoa.
Hartan obeditzen du, humilki Jainkoa,
Eta hartzen ordena bizi-guzikoa.

6

Libertate ederra gauza baliosa,
Jainkoa zerbitzatuz, girichtino gisa,
Igandeak begira, ahal bezain ontsa,
Gero biba pilota, bleka eta musa,
Hori da Eskualdunen bizitze urusa.

7

Libertatea khenduz othe da gai-denik?
Eskualdunen bihotza, charma dezakenik?
Ez da lorerik eta-ez landararik,
Guernikako arbola daitake bakharririk,
Arbola saindu harek ez baitu pareririk.

8

Eskualdunen artean, ez dugu aditu;
Egiazko fedez ez denik argitu.
Eskualdunak orotaz libro nahi baitu,
Satanen bihurtetik haurrean libratu
Geroztik mamu harrek begietan gaitu.

9

Nere gudua huntan dut akhabatuko
Biba libertatea Eskualdunendako,
Jainkoa othoitztetik, ez naiz baratuko.
Bakezko bizitzea diot galdatuko,
Eta gero zerua eternitateko.

Pierre DIBARRART,
Baigorriko Chantrea.

XIV

CHORIÑOIA KAIOLAN

1

Zertako ni kaiolan,
Zer eginik gaizki?
Ez othe dut bada izan
Bihotz-miñik aski?

Airetan ibiltzeko,
Jaunaren dohainak,
Eta ez preso egoteko,
Ditut nik hegalak.

2

2

Behar bada nigarrez,
Barur atzo danik,
Ene haurrak ni galdez
Daude goseturik,
Laster helarazteko
Idek beraz bortak!
Maiz heien bazkatzeko
Dituk nik hegalak.

3

Primaderak, oraindik,
Senti du negua
Eta ume bat baxharrik
Daukat lumatua;
Bertzek ez pairatzeko,
Onhets nere othoitzak!
Hekien berotzeko
Dituk nik hegalak.

4

Alhargun bat naizela
Ez dautzuet erran,
Helas! hil zitzaitala
Laguna segadan!
Harren miña arintze-
Eta eginbideak [ko,
Bienak bethetzeko
Ditut nik hegalak.

5

Iragan arratsean,
Egin dut nik amets
(Eta umez dohanean,
Amak zer ez sinhets!)
Ohatzetik hurbilchko
Zabiltzala etsaiak
Ah! lanjera aitzintzeko
Ditut nik hegalak.

6

Baiña berantegi den
Nago beldurturik,
Nihon ez aditzen
Auben miñik baizik;
Ez, ezta dudatzeko,
Galdu ditut haurrak!
Orai, nik deusetako
Ez ditut hegalak.

7

Doluz errebel, Jauna
Hasi naiz mintzatzen
Bai, nere azken orena
Hari da hurbiltzen;
Zerurat airatzeko,
Umentzat alferrak!
Zaizkit baliatuko
Agian hegalak.

Dr LARRALDE.

XV

DESERTURRA

Airea : *Gizon zuhurra*

Biziaren primaderan harmetara joaitea
Zorigaitzik dorpheena zitzautan jasaitea
Desertatuz uste nuen hobeki izaitea;
Pentsamendu zoroa, hik egin naukan kaltea?

Buru-kolpe itsua, hik egun batzuen gatik
Sekulako zertako nauk galarazi herritik,
Aita ama haurrid'eta adichkiden artetik
Gehiago othe naitek ikhusiren bizirik.

Gaizkirik den gutiena egin gabe nihauri,
Gaichtaginik handiena naizela dut iduri.
Zer malhura, gehiago etzautala zilhegi
Agur baten erraitea nere sor-lekhuari!

Nere baithan gozo onik orai ez da sekulan,
Bihotzeko har batekin izpiritua alhan,
Ametsetan ere bethi mugarrien ikharan,
Bethi beldur aintzinegi zangoa sar dezadan.

Gauaz eta egunaz dut begien aintzinean.
Sor-etchola nere hura larrain bichkar batean.
Bichta-bichtan hantche dago ithurri bat aldean,
Oh! nik nuen zoriona han bizi nintzenean.

Non zaituztet, mendi urdin, chirripa, ithurriak,
Nere behi, ahuntz eta ardi bizkar guriak,

Non lehengo nere bide, chingola iduriak,
Amets histu bat neretzat zaretenak guziak.

Besta egun herrikoan nere gazte lagunak
Chirula joz, badohatzi kantuz plazara denak :
Gaur pilotan, bihar dantzan hekien atseginak
Ni, hetarik urrundua, zer nere bihotz minak!

Oh ezkila! hik neretzat lehenik jo huena,
Hik orobat joko bahu nere azken orena!
Hire itzalean nian bizirik urosena,
Aditzean mendi hetan hire-hats beherena.

Nere ama orai urrun kausitzen dut ni ganik;
Gehiago ez dut hemen haren begitarterik.
Nihor, ez adichkide bat nitaz artha nuenik;
Nihor, nere oinazetan kontsolatzen nauenik.

Hemen jende arrotzetan ni hiltzen naizenean,
Bihotz minik gabe naute ezarriren lur-pean.
Nork daut gero, noiz edo noiz, orhoitzapen ba-
[tean,
Loretto bat pausaturen nere tomha gainean.

Bozkarioz bizitzera, ukaturik herria
Desterratu bertze behin ez nindake abia.
Bai ondikotz! kiratsa zait desterruko ogia
Hemen ezin bertzean dut higaturen bizia!

Ur-chirripa ez da galtzen nihoiz bere ohetik
Ez eta ere arroka, sarthua den menditik.
Hek bezala, sor lekuaz amodio izanik
Zuhur denak kanta beza bethi bere herritik.

XVI

MUTHIL ZAHARRA

Bakharrik bizitzeaz unhatua franko
Chede zerbait banuen lagun bat hartzeko;
Baiñan orai andreak zembat ez-du behar!
Ez, ez, nahiago dut egon muthil-zahar.

Herrunka guzietan estatua gaindi,
Egun oroz baitugu milla moda berri,
Hoinbertze gasturekin, nola menaian sar;
Ez, ez, nahiago dut egon muthil-zahar.

Grizetek utzi dute mokanes pullita,
Ustez hobeki dohan lore-dun boneta;
Zer! boneta buruan neskatcha bat nik har!
Ez, ez, nahiago dut egon muthil-zahar.

Sederian sarthuak, printzesak iduri,
Fu! egiten diote soin telapiñtari,
Horrela uste dute zembait choro lokhar;
Ni ez bainaiz logale, nago muthil-zahar.

Handiek badakite musian kantatzen,
Briñan badakitea botoin baten lotzen!
Dendari jornaletan zembat urre, zilhar!
Ez, ez, nahiago dut egon muthil-zahar.

Mirail baten aldean, goizetik josiak,
Han dituzte miratzen aurkhintza guziak,
Egun gauza bat eskas, bertze zerbeit bihar
Nor ez-da lotsatuko? Gauden muthil-zahar.

Zenbat senhar munduan, gaizki gerthatuak
Lephoraino sasian direnak sarthuak
Orai egiten dute berantegi nigar;
Hambat gaichto berentzat; egon muthil-zahar.

Ezkontzako bideak, legun eta garbi;
Urrundik begiratzuz, du belus' iduri,
Baiñan da hurbilletik, dena harri, bizkar,
Nola bainaiz lautsuzko, nago muthil-zahar.

Segur da deithuko nau, batek galai hotza,
Behar bada bertzeak harpagon zikhoitza;
Laidoen jasaiteko senti baitut indar,
Askoz nahiago dut egon muthil-zahar.

Oi! hauche da mendea gizon-gazten dako!
Orai andreak dire jaunen larrutzeko;
Ez othe-da, diozu chuhur zembait bakhar?
Ez-nezake zin egiñ, gauden muthil-zahar.

Hobeago zuretzat othe-da zoria!
Zuri nago, neskatcha, goregi jarria?
Utzatzu sobraniak, izanen da senhar;
Non-ez, egonen-zare bortchaz neska-zahar.

XVII

NERE ETCHEA

Ikhusten duzu goizean
Argia hasten denean!
Menditto baten gainean
Etche ttipitto, aintzin churi bat;

Lau haitz ondoren erdian,
Chakhur churi bat athean,
Ithurriño bat aldean,
Han bizi naiz ni bakean.

Nahiz ez den gaztelua ;
Maite duk nik sor-lekhua
Aiten aitek hautatua.
Etchetik kampo zait iduritzen
Nombeit naizela galdua ;
Nola han bainaiz sorthua,
Han utziko dut mundua
Galtzen ez badut zentzua.

Etchean ditut nereak
Akilo, haitzur, goldeak,
Uztarri eta hedeak ;
Jazko bihiezt, ditut oraino
Zoko guziak betheak ;
Nola iragan urtheak
Emaiten badu bertzeak,
Ez gaitu hilen goseak,
Landako hirur behiak
Esnez hampatu ditiak
Ahatche eta ergiak,
Bi idi handi kopeta zuri,
Bizkar beltz, adar handiak,
Zikiro, bildots guriak,
Ahuntzak eta ardiak,
Nereak dire guziak.

Ez da munduan gizonik
Erregerik ez printzerik,

Ni bezein urusa denik ;
Badut andrea, badut semea,
Badut alaba ere nik ;
Osasun ona batetik,
Ontasun aski bertzetik,
Zer behar dut gehiago nik ?
Goizean hasiz lanean
Arratsa heldu denean,
Nausi naiz mahainean ;
Giristino bat ona dut hartu
Nik emaztea hartzean,
Ez du mehe egunean,
Sarthuko uste gabean
Chingar hezurrik eltzean.
Piarres ene semea,
Nahiz oraino gaztea,
Da muthiko bat ernea ;
Goizean goizik bazken erdira
Badarama arthaldea ;
Segituz ene bidea,
Noia baitu egitea,
Ez du galduko etchea.
Ene alaba Kattalin,
Bere hameka urthekin,
Ongi doha amarekin ;
Begiak ditu amak bezala,
Zeru zola bezin urdin ;
Uste dut demborarekin
Oraiko itchurarekin,
Andre on bat dio egin.

Ez dugu behar lurrean,
Ongi bizirik etchean,
Utzi laguna gosean :
Ez du beharrak sekulan jotzen
Gure etcheko athean,
Non ez duen mahainean
Othuntza ordu denean
Lekhu bat gure aldean.

Ene andrea Maria
Ez da andre bat handia
Bainan emazte garbia ;
Irri batentzat badut etchean
Nik behar dudan guzia,
Galdegiten dut grazia
Dudan bezala hasia
Akhabatzeko bizia.

ELISSAMBOUROU.

XVIII

LA VIOLETTE

(Par le Docteur Larralde, Concours de 1862)

Alferretan haiz sortzen, oi lore maitea,
Baratze bazterretan, humilki gordea.
Bafada gochoenak hau bethi salhatzen ;
Hire egoitza bakhotchak aiseki khausitzen.

Orai errak zertako haizen hoin herabe :
Eder duk modestia, bainan gaindi gabe.

Berthutean orobat, bertzetan bezala.
Jakizak, ez badakik, neurri badela.

Bertze lore guziak sorthu bezain sarri,
Arrai, dantzan bizi-tuk, zefir soinulari :
Hi aldiz belharpean, burua behera,
Alhargun bat iduri, lurrari begira.

Bainan diok Jainkoak [hauela] landatu,
Ez dukala lekhua heronek hautatu
Hori baizik ez bada, hoi bada guzia.
Adi nezak zer gerthuz hagon ehortzia.

Ezunak hire hasia hola eztaltzean,
Ber ustez bertze zembait zaukaian eskuan ;
Ezen dukan soin hori ez duk ilhumbeko,
Hain guti hire hatsa lurrak iresteko.

Ez dik naturalezak bere mila obretan,
Nihon, deusik agertzen egina alferretan,
Bada, bahintz munduan gordea egoteko,
Hire dohain guziak, errak, zertarako?

Horra beraz argitan zeruko chedea ;
Egun etzaik zilhegi duda egitea.
Orai behar duk jakin, entzun nezak ongi,
Hire gana zertara ni nauten igorri.

Hire lagunek haute beren gana deitzen
Jelosia bera ere heier duk juntatzen ?
Altcha beraz lurretik, ez ukha ethorkia ;
Arrosaren aldean duk hire-tokia.

XIX

KAIKU!

Neure andrea andre ona,
Gobernu ona du... hauzuan;
Hartzen duelarik bere alaba,
Mari-Kattalin altzuan,

Ai zazu

— Zer nah'uzu!

— Gero're horrela munduan
Ere biak biziko gerare gu,
Baldin bazera kontentu (*bis*).

Nik bethi freskotchorik tabernakua
Sototchuan deraukat arno gozua.
Ai! zer kontentu! ai! zer alegre!
Eskaintzen dautzut, neure maitia.
Arroltzechuak eta kaiku esnia.

San Blas'alderat nindualarik,
Makhiltcho baten gainean,
Arhantze beltz bat sarthu zitzautan,
Uspela nuen oinean.

Ai zazu, etc.

XX

LURRAREN PEAN SAR NINDEITEKE

Lurraren pean sar nindeiteke maitea zure ahal-
gez

Bortz phentsamendu eginik nago zurekin egon
beharrez

Bortha barnetik zerratu eta gamberan bethi
nigarrez

Phentsamenduak airean eta bihotzetikan do-
lozez

Ene changrinez hilarazteko sorthua zinen ara-
bez.

Oren onean sorthua zira izar ororen izarra
Zure parerik ez zait agertzen ene begien bich-
tara.

Espos laguntzat nahi zintudan erran neraitzun
bezala

Bainan zuri ez iduritzen zuretzat aski nintzala
Ni baino lagun hobe batekin Jainkoak gertha
zaitzala.

Mariñelak joaiten dire itsasorat untziko
Zuretzat dudan amodioa ez dut sekulan utziko.
Charmegarria, nahiz ez giren elgarrekilan biziko
Behin maithatu zaitut eta ez zaitut hastiatuko
Ene bihotzean sarthua zira eternitate guziko.

Primaderan zoin den eder choria khantuz kan-
poan

Amodioak bainerabilkha maitea zure ondoan
Charmegarria, ez zaitut nahi bortchatu amodioan
Ni changrinez hilikan ere satisfa zaite gogoan
Maluruski aski banuzu baxharrik nihaur mun-
duan.

XXI

LILI BAT IKHUSI DUT

1

Lili bat ikhusi dut baratze batean
Desiratzen bainuke nere sahetsean
Lorea ez du galtzen udan ez neguan
Haren parerik ez da bertze bat munduan.

2

Deliberatu nuen gau batez joaitera
Lili arraro haren eskura hartzera
Ez bainuen pentsatzen beiratzen zutela
Gau hartan uste'nuen han galtzen nintzela.

3

Etsenplu bat nahi dut eman munduari
Eta partikulazki jende gazteari :
Gabaz ibiltzen dena ez da zuhurregi,
Ni begiraturen naiz, eskerrak Jainkoari.

XXII

MENDIAN ZOIN DEN EDER

1

Mendian zoin den eder epher zango gorri
Ez da behar fidatu itchur'eder horri
Ene maiteak ere bertzeak iduri
Niri hitzeman eta gibelaz itzulí.

3

2

Ene bihotza duzu zu ganat erori (*bis*).
Eta zurea aldiz harria iduri :
Ene begi gaichoak nigarrez ithurri.

3

Airea zahar eta khantorea berri
Ene maite pollita zira charmegarri
Kolore churi-gorri arrosa iduri
Mundurats jina zira ene ihargarri.

4

Heldu naiz zure ganat arrosa ederra
Ezin bertze huntarik nezazun athera,
Changrin huntan hiltzeko banindu malura
Bihotzean zinuke bethiko nigarra.

XXIII

DONOSTIAKO HIRU DAMATCHO

Iru damatcho Donostiako Errenterian dendari;
Josten ere badakite, baino ardo edaten obeki
Ta kriskitin, krosketin arrosa klabin
Ardo edaten obeki.

Iru damatcho Donostiako, irurak gonak gorriak,
Sartzen dirade tabernan eta ilkhitzen dira ordiak
Ta kriskitin, etc.

Donostiako neskatchachuak kalerat nai dute-
nian,

Ama, eztago piperrik-eta banua salto batian
Ta kriskitin, etc.

Iru damatcho Donostiakok, egin eidute apostu
Nork ardo geiago edan eta zein gutchiago moz-
kortu
Ta kriskitin, etc.

Donostiako iru neskatchak, zarañiaren onduan,
Etcherat biar dutenik ez dadukate goguan
Ta kriskitin, etc.

Donostiarrek ekarri dute Getariatik akerra;
Kampantorrian paratu dute, Aita-santua dutela
Ta kriskitin, etc.

Donostiako kalle nausiko erdi erdiko etchian,
Neskatcha batek mozkorra zeukan kamisa uts
utsian.
Ta kriskitin, etc.

Donostiako molle gainian, egun senti-sentian,
Haztan eder bat eman ziraten bular biaren-
erdian.
Ta kitarra. kajolin, atabal dambolin!
Donzella maya zurekin.

XXIV

BELTZUNTZE BIZKUNDIA

Eskualdunen arraza	Ez-dut endelgatzen!
Hil dei' ala lo daiza!	Beltzuntze bizkundia,

Hain kapitain handia,	Zu zira, Beltzuntze!
Nihork ez aiphatzen...!	Luzaz bizi zite.
Hori zait gaitzitzen.	Ethorri da berria
Beltzuntzeren izena	Bihotzen hausgarria
Bai eta 're omena	Kantak ichil beitez!
Urrun da hedatzen;	Gaudezen auhenetan,
Erregeren gortetan,	Dolore minenetan;
Hiri ta kampañetan	Gaudezen nigarrez;
Nork ez-du entzuten	Egin da Beltzuntzez!
Beltzuntzez mintza-	Nehork ez-garaitua,
[tzen?	Garaitzen ohitua
Zuhauren herritarrek	Izan da garaitua
Bai eta Laphurtarrek	Oi herio garaia,
Goraki diote :	• Hi haiz haren etsaia.
Eskualdunen lilia	Hik duk gudukatu,
Et' ohoragailia	Bakharrik zebatu.

XXV

IRUTEN HARI NUZU

Iruten hari nuzu, khilua gerrian (*berriz*)
Ardura dudalarik (*ber.*) nigarra berrian. (*ber.*).
Nigar egiten duzu, oi suspirarekin! (*berriz*)
Kontsolaturen zira (*ber.*), oi demborarekin! (*b.*)
Ezkon-mina dudala zuk omen diozu (*ber.*);
Ez dut amore minik (*ber.*), gezurra diozu. (*ber.*)
Ezkon-mina dutenak seinale dirade (*ber.*)
Mathel-hezurak idor (*ber.*) koloreak berde. (*b*)

XXVI

NERE MAITE POLLITA

Nere maite pollita, ez nauzu maithatzen!
Bihotz erdiragarri zer duzu pentsatzen?
Hambat dembora huntan nauzu abusatzen.
Zertako hari zare ni hola flakatzen?

Primaderaren khoro oi liliz egina!
Goizeko choriaren oi kantu ariña!
Ez duzue eztitzen nere bihotzmina,
Zeren sobera baitut amodio fina.

Maiz erraten dautazu zuk maite nauzula,
Eta jendek erasten bertzerikan dela,
Muthil gazte propitan mudakor zarela,
Gizonen abusatzen zuk lakhet duzula.

Sinhesten baditutzu jendien erranak
Eta guti prezatzen nere solas onak,
Deus ez dira izanen zure ontasunak;
Segur sinhetsiren nau ni maite nauenak.

Lilitan pollitena elhorri churia;
Lilia goan ondoan, zein bihi gorria!
Bihi barnean dauka oi hezur gogorra;
Barnez gor, kampoz eder ba bihotz elkhorra.

Zelhaiak buluz, triste, dirade neguan;
Hegastinek ez dute kantatzen orduan.
Ez da amodiorik zure bihotzean,
Kita nezazu beraz nahi duzunean.

Etzitezela urrunt hola samurturik!
Gau egunak naukazu nigarrez urthurik;
Nik ez dakit zer erran zeren maithaturik
Ez baitezaket izan nik sutaz bertzerik.

Nahi eta beldur naiz; beldur eta nahi!...
Gizon gaztea baita oi enganagarri.
Ez naite behinere jar deskantsuari;
Zure beldur, zu maite, ni naiz urrikari!

XXVII

AMODIOZKO SOLHASAK

Ene maitia barda nun zinen
Nik borthañua joitian,
Buruyan min ere nuyen eta
Dударik gabe ohian (*bis*).

Barda arratsian ametsetarik
Botz bat entzun dut charmantik,
Eztitasunez bethia beitzen.
Harren parerik ez beitzen (*bis*).

Eztitasuna gauza ederra
Nork nezake ni kondena,
Gauaz loale egunaz ere
Errepausurik batere (*bis*).

Charmagarria lo ziradia,
Eztitasunez bethia,
Lo baitzirade iratzar zite,
Etziradia^o loz ase (*bis*).

Arboletan den ederrena da
Oihan beltzian phagoa
Hitzak ederrak ditutzu bainan,
Bertzetan duzu gogoa (*bis*).

Nik zure ganik despegitzia
Iduritzen zaut hiltzia,
Hiltzen ez baniz bihurtuko niz
Indazu bi pot, maitia (*bis*).

XXVIII

ADIOS, IZAR EDERRA!

Adios, izar ederra, adios izarra!
Zu zare Aingerua munduan baxharra!
Aingeruekin (*bis*) zaitut komparatzen
Zembat maite zaitudan ez dut pentsatzen.

Adios, izar ederra, eta khariua,
Neure begietako lili arrarua!
Bihotzez zurez (*bis*) gorphutzez banua.
Jarrikiren zautazut zur'amodiua.

Izan naiz Araguan eta Kastilloan.
Hitz batez erraiteko España guzian;
Ez dut ikhusi (*bis*) zu bezalakorik,
Nafarroa guzian zaude famaturik.

Jarrikitzen ninduzun izar eder hari
Nola mariñel ona bere orratzari.
Oi atentzione (*bis*) ene arrazoin huni:
Etzitezteela fida amodioari.

Amodioa duzu arrosaren pare
Usaina badu eta ondoan arhantze;
Maitia, enauke (*bis*) zu gana jin gabe
Hil behar banu ere hirur egun gabe,

XXIX

ADIOS, ENE MAITIA

Adios, ene maitia, adios sekulako!
Nik eztit beste penarik, maitia zuretako.
Zeren uzten zutudan libro bestendako...

Zertako erraiten duzu adio sekulako?
Uste duzia ez tudala amodioa zuretako?
Zuk nahi balin banaizu enukezu bestendako.

XXX

CHORIÑUAK KAIOLAN

Choriñuak kaiolan
Tristerik du khantatzen
Duelarikan zer jan, zer edan
Kampua du desiratzen
Zeren, zeren
Libertatia zoiñen eder den.

Hik, kampoko choria
So'giok kaiolari
Ahal balin bahedi

Hartarik begi' adi
Zeren zeren
Libertatia zoiñen eder den.

Barda amets egin dit
Maitia ikhusirik
Ikhus eta ezin mintza
Ezta pena handia
Eta ezin bestia?
Desiratzen nuke hiltzia.

XXXI

**SOLDADOGOATIK ESKUAL-HERRIRAT
ITZULTZEN DENAREN KANTOREAK**

Airea : *Kailla kantuz oihanetik uztaillaren
erdian.*

Zorigaitzik egun batez zortheak atzemanik
Nere burhaso zaharrak nigarretan utzirik
Soldado nintzela bada harmetan phaturik
Ninduten urrun eraman, urrun Eskual-Herritik.

Sor-lekhutik urruntzea zein den lastimagarri
Maite guzien uztea oi zein erdiragarri
Nik ez nuke sekulakotz adios erran nahi
Ez nere etchekoeri, ez Eskual-Herriari.

Laster igorri ninduten Afrikaren barnera
Laur urthe han egon eta deithu Italiara.
Lekhu orotarik bethi, hegalekin bezala,
Gogoa zautan airatzen, arin Eskual-Herrira.

Italiako lurrean sarthuz geroz Frantsesak
Oi nolako sarraskiak! oi zer gizon galtzeak!
Odol hibaiez dirade han gorritu bazterrak,
Holakorik ez dezala ikhus Eskual-Herriak.

Burhaso gaicho hoitarik, semeak galdurikan.
Zembatak ez dire jarri auhenik minenetan!
Gure Jainko zerukoak hoin bihotz min handitan
Beira gitzal' erortzetik guziz Eskual-Herrian.

Eskualdunen omenari ez diot egin ukho
Nere sabre-baionetak maiz agertu lekhuko;
Solferinon kolpaturik zioten gehiago
Ez nintzela ez bizirik ni Eskual-Herrirako.

Atsulaiko bizkarrean Ainhoako kapera,
Han du nere ama onak othoitz egin ardura
Aingeruen erreginak bida nazan etchera
Bizirik eta osorik ekhar Eskual-Herrira.

Nere ama entzun duzu, oi Andre amultsua,
Azken hatsera nindagon jadanik hurbildua
Zuri esker baizen eztut nik beiratu bizia
Zuri esker dut ikhusi berriz Eskual-Herria.

Mundarraingo mendi hori bethi kopeta gora
Ikhusteak pizten daraut bihotzean pilpira
Italiako lurretik eri nintzen athera
Bainan sendatu heltzean gure Eskual-Herrira.
Irriskuak iraganik trankil orai etchean
Hauche diot Jainkoari galdetzen azkenean
Bizi nadin hainitz urthez ait'amekin batean?
Nere egunak higa ditzen Eskual-Herri maitean.

* ELIZALDE, *Ainhoarrari untz-urhea.*

XXXII

DANTZARIA

Airea : *Ortzirale arratsian*

Garruzetik jin ninduian, etc.

Hupa muthillak lorian
Nola choriak airean
Heldu nauk zuen erdian

Rau, riu, rau, rata-plan, rau, riu, rau.

Heldu nauk zuen erdian
Besta baitugu herrian.

Hu-pa alegera gaiten,
Soinua hari da joiten
Joan gaizkola du erraiten.

Rau, riu, etc.

Joan gaizkola du erraiten
Urthean behin bederen.

Hu-pa huna beraz; plazan
Aurthen ez baikinen izan!
Oro hari gaituk dantzan.

Rau, riu, etc.

Oro hari gaituk dantzan
Zaharrak gaztekin baltsan.

Hu-pa arreba Kattalin
Orai ez dun buruan min
Badabiltzan oinak arin

Rau, riu, etc.

Badabiltzan oinak arin
Tumpaka omen badakin

Hu-pa Maria atzo hi
Ohetik ez hintzen jeiki
Lanean hartzeko eri

Rau, riu, etc.

Lanean hartzeko eri
Egun gurekin dantzari.

Hu-pa hik soinularia
Ardura duk egarria
Hi ere gu iduria

Rau, riu, etc.

Hi ere gu iduria
Okasionez balia.

Hu-pa gur' etchean ama
Oilasko hiltzen hari da.
Arnoak ez diro falta.

Rau, riu, etc.

Arnoak ez diro falta,
Bizi bada gure Aita.

Hu-pa ama ez dut nahi
Khorda eman lephoari
Gazte nahi naiz ibili

Rau, riu, etc.

Gazte nahi naiz ibili
Ezkontzaz ez aipha niri.

Hu-pa etchean bi andre
Gerla bizia laiteke

Mokhorra, ama zu ere.
Rau, riu, etc.

Mokhorra, ama zu ere
Bake onik ez ginuke.

ELISSAMBURU.

XXXIII

**OKHERTUAK BERE OKHERTZAILEARI
KOPLAK**

Fortuna erori zait burutik behera
Zuri baitautzut esker gure jaun Barbera
Harriturik bakhotcha niri dago beira

Bi begiez

Nik guziak ikhusten begi bakhar batez.

Lehen biez,

Orai batez.

Oro ikhusten begi batez.

Mundu hau bethea da zembat nahigabez,
Barberak okhertu nau, oklitche izanez.
Lehen banindagoen ardura nigarrez

Bi begiez

Zertako biez egin? Aski daite batez

Lehen biez

Orai batez.

Jaun hari esker, begi batez.

Nombait balimbadira bi bos liberako
Bietarik ohoinak ez dik bat utziko

Zuhurra den gizonak ez beza egin lo
Bi begiez
Barberak manaturik, egiten dut batez.
Lehen biez
Orai batez.
Zuhurren gisa begi batez.

Zurē ohoratzeko, gure jaun Barbera
Lau kopla ez dirade izanen sobera :
Lehen ikhusten nuen Betirisants bera
Bi begiez
Milesker, jaun Barbera, egundanik batez
Lehen biez
Orai batez
Hobe lizate niholaz ez.

XXXIV

GAZTE HILTZERA DOHANA

Hogoigarren urthera hari naiz hurbiltzen,
Eta nere oinetan tomba dut ikhusten.
Ni zertako mundura ethorria nintzen,
Ondikoz! ez sortzea neretzat hobe zen.

Sekulan zoriona zer den jakin gabe
Hainitz dut nik lurrean izan atsekabe.
Lore sortu orduko histu baten pare,
Biziaren uztera guti naiz herabe.

Ez-ez enau izitzen ez ni herioak,
Laster khien dezadala bizia Jainkoak

Sehaskan galdu ditut nere burasoak
Zer diren eztut jakin etcheko gozoak.

« Aita ama maiteak, zertako mundutik
« Zerura goan zineten ni hemen utzirik
« Ez dut nik mundu huntan izan sosegurik,
« Ez baitut ezagutu amaren musurik. »

Hamazazpi urthetan, zorigaitz dorphea!
Izar bat maitatu dut parerik gabea :
Aingeru bat zaiteken zeruko umea
Nere bihotz eritik juan darot bakea.

« Nahiz aingeru ona, ez duzu sekulan
« Munduan jakin zembat nik maite zintudan
« Urus zarenaz geroz Jaunaren oinetan
« Ez nezazula ahantz zure othoitzetan. »

Anaia bat banuen haurra nintzelarik
Soldado juan zen eta nik ez dut berririk :
Aita amekin dela ez daite dudarik
Niri begira daude hirurak zerutik.

Ahituz banarama nere oinhazeak
Burhasoen aldera deitzen nau zortheak,
Nork ditu arthatuko, ait'ama maiteak,
Zuen tomba gainean nik eman loreak.

Nere gorphutz flakoa lurrerat orduko
Nor othe da munduan nitaz orhoituko?
Nere ehorts lekhura nor da hurbilduko?
Lore berririk ez da neretzat sortuko.

Mendian ur chirripa, harrien artean,
Auhena eta nigarrez jausten da bidean

Izan nahi bailuke zelhai ederrean
Hala nere egunak badohaz lurrean.

HARLOUCHI.

Lehen-garhait-saria : makila.

XXXV

ARRANUAK BORTHIETAN

Arranuak borthietan gora dabilta hegaletan,
Ni ere beste orduz andereki khambaretan,
Orai aldiz, ardura, ardura, nigarra dizut begie-
tan.

Eztuta nik pena handia, entzulerik ukhen gabia,
Juratu diñat fedia, doluturen zen maitia,
Eni behatu gabia, galdu diñat libertatia.

Erlia doa mendiz mendi, harek han biltzen du lili,
Hartarik egiten du ezti, eztiak oro ez bardin ezti,
Munduko neskatila gaztik eztira bardin charma-
garri.

Eni anaiak igorri letera batez goraintzi,
Entzun diala bai berri banabilala andereki,
Utzi ditzadan anderiak, zer nahi dudan ideki.

Egin diot arrapostu, nola beitu merechitu,
Harek ere zounbait beitu, nik hetaz guti pro-
feitu

Uzten dudala hura bereki, uzi nezan ni enekin
pauzu.

Hartzen diat ofiziua, Iratiat ulhaiñ banua,
Nula beitut biziua, oihanetan kantatzekua.
Abis hunik emaitzez eta egia erraitez banua.

Ahaire hau zahar umen da, duda gabe en'adin
beita

Hountan nahi dit khantatu, noula den gazte
perfeita

Gezur guti erraile beita, umil eta serious hura.

Arusatziak ejer lilia, zuhain berak du elhorria.

Amorio traidoriak berekilan azotia,

Hala diro borogatiak begir' troumpa'adichkidia.

Aitak dio alhabari, noun habila laidogarri?

Alhabak bertan aitari, segur abis houn sari,

Orai bera da dolaturik, esklabo delakotz jarri.

Orai bera dolaturik dago, bena berantu zaio,

Herritik joun nahiago egoitia laido baitzaio,

Hil baledi aldiz oraino, thoumban sarthu na-

hiago.

Hambat duzu afliturik, libertatia galdurik,

Pena dolorez kargaturik, osagarriz gabeturik.

Oro berak kausaturik, amouriouak traditurik.

Laur ourthetako haur gachoua, leial duk hik
amourioua,

Hitan etsemplu har dezagun, maitha goure
protsimoua,

Lazukeriak kita eta zerbutcha zeluko Jinkoua.

Kantore hoien egitian, ulhain nintzan borthian

Pasoulapeko oihanian, abis hounik emaiten nian
Deuser' ezin sinhets eraziz, mankarrot egiteko
aiherrian.

Hartz handi bat, oihan hartan, nihuri so ikhusi
nian.

Hortzak churi, begiak gorri, lephoua lodi bei-
tzutian.

Khantore hoiien huntzia utzirik, mankarrot do-
ble egin nian.

XXXVI

CHORITTUA NOUAT HOUA

1	Españalat jouaitian
Chorittua nouat houa,	Hau da ene pausada :
Bi hegalez airian?	Gibelerat so egin eta
Españalat jouaiteko,	Hasperena ardura.
Elhurra duk bortian :	
Jouanen gutiek algar-	3
[reki	Hasperena, abil, houa
Houa hourtu denian	Maitiaren bortala,
	Abil, eta erran izok
2	Nik igorten hautala!
San Josepen ermita	Bihotzian sar hakio
Desertian gora da :	Houa eni bezala.

XXXVII

LORE EDERRA

1

Lore pollit bat badut nik (*bis*).
Aspaldi begiztaturik (*bis*).
Bainan ez naite mentura
Haren hartzera eskura;
Baitakit zer den lanjera
Hari behatzia sobera.

2

Lore ederra behazu (*bis*).
Maite nauzunez errazu (*bis*).
Zure begiek ene bihotza
Betbetan dute kolpatu.
Kolpe hortarik badut nik
Malhur izaitia irrisku.

3

Aize hotzari guardia (*bis*),
Iguzkiari ez fida (*bis*);
Zure kolore bizia
Izan daiteke histua.
Esku on batek biltzia
Desiratzen dautzut, maitia.

XXXVIII

GITARRA JOILEA

1

Gitarra tcharcho bat det nik nere laguna,
Horrela ibiltzen da artist Eskualduna;
Egun batian pobre, bestietan jauna;
Kantatzen pasatzen det nik bethi eguna.

2

Nahiz dela Italia, orobat Frantzia,
Bietan billatu det mila malizia;
Korritzen badet ere nik mundu guzia,
Maitaturen det bethi Eskualdun herria.

3

Jaunak emaiten badet neri osasuna,
Orañik izango det andregai bat ona;
Nahi badet Frantsesa interesa duna,
Bainan nik naiago det hutsik Eskualduna.

4

Adios Eskual herria, ez bañan bethiko;
Bortz sei urthe huntan ez det ikhusiko!
Jaunari eskatzen diot grazia emaiteko
Lur maite huntan bizia uzteko.

XXXIX

CHARMAGARRIA

1

Charmagarri bat dizut maite bihotzeti,
Amodiotan gare biak elgarreki.
Haren aire ederraz agrada niz bethi (*bis*).
Parerik baduiela ez baitzaut iduri (*bis*).

2

Amodioa zer den jende gaztendako,
Ardura bihotzian pena emaiteko.
Hala behar du izan orai neuretako
Ukhaiten ez bazitut, maitea, bethidako.

3

Aritza lilitzen da Maiatzean bethi;
Ene bihotza ere zu ganat erori.
Zu zira arbolia, ni zure lilia
Gure bien frutuia fidelitatia.

XL

HERRIKO BESTA BIHARAMUNA

1

Iragan besta biharamunian,
Berek dakiten choko batian,
Lau andre, hirur mutchurdin, bat alarguna,
[jarriak itzalian,

Harri chabal bat belhaunen gainian,
Hari ziren, hari ziren trukian.

2

Zer othe duten nik jakin nahi
Pitcharrarekin bertze jaun hori;
Zorroa du biribila, moko mehea, tente chutik
Chahako bat othe den nago ni [egoki,
Hampatua, hampatua ederki.

3

Jes! oraino zer dut bada ikhusten?
Zer ba hegalpean dute gordetzen?
Egoitza gocho hortarik, burua alto, chahakoa,
Bihotzez azkarrago zeren den, [trufatzen,
Kuiattoa, Kuiattoa ari zen.

4

Handikan chimiko, hemendik irri.
Haur batzu bezala jostetan ari;
Gogotik ematen dute begi kolpe bat hegal pean
Hitz bat erran gogo diote sarri [denari.
Beharrirat, beharrirat kuiari.

5

Seira truk dirade zazpietarik,
Tantoz ere bardin bi aldetarik,
Chahakoa eroria, moko iphurdi, naski odolaz
Kuiattoa han dagoke etzanik. [husturik,
Azken hatsa, azken hatsa emanik.

6

Gezurrik gabe goazen, Maria;
Eman ba jokoan ezti ezti;

Hurbil zan untzi beltz hori, dezagun edan trago
Bihotza dinat epheltzen hasia. |bat edo bia.
Harek zuen, harek zuen grazia.

7

Zahagiaren seme joria,
Nun duk achtiko zorro lodia?

Gaizoa, lehen birundan zurgatu dautek odolaren
Orai hor ago zimurrik arpegia, [erdia
Kokoriko, kokoriko jarria.

8

Nahiz zeraukan azken eskua,
Mariak zuen hasi gudua.

Truk. — Jo zan. — Mariak chango, Catichak
[chaldun, Marichumek hirua.

Mari Martin choratu zait burua,
Lauarekin hiruaren kheinua!

9

Ago, Maria, othoi, ichilik,
Ez dun ikhusi nere kheinurik.

Chorta bat edanez geroz, begiak ñirñir; zer ez
[dun ahalkerik?

Edan hezake azkarren hortarik,
Gatilua, gatilua betherik.

10

Bazakinagu, tresna makhurra,
Ezdunala hik hatsa laburra.

Ez dun, ez, dionan bezala, horma churgatuz,
[biribildu muthurra,

Ez eta ere gorritu sudurra,
Milikatuz, milikatuz elhurra.

11

Apho mutchurdin moko biphila,

Zeren ondoan othe abila?

Hatz badun gibel aldean, ikhusiko dun zembat
[naizen abila;

Chuhur badun, ago, neska chirtchila.

Ichil, ichil, ichil, ichil, ichila.

12

Kartak utzirik, eta tantoak,

Han zituzten han gero saltoak.

Bakharrik hiruen kontra, zer eginen du hor
[gure Martin gaizoak?

Nahiz izan azkar zango besoak,

Hartu ditu, hartu ditu paloak.

13

Herriko besta arrats aphanian

Lau gatu zahar anjelusian,

Bat maingu, hirur saltoka, sorginak pujes! zo-
[hatzila bidian,

Nik ikhusi ditut amets batian,

Akheldarre, akheldarre gainian.

XLI

AMODIO ESKASA

1

Argia dela diozu,

Gauerdi oraino ez duzu,

Enekilako dembora

Luze iduritzen zaitzu;

Amodiorik ez duzu

Orai zaitut ezagutu.

2

Othea lili denian
Choria haren gainian,
Houa jouaiten airian
Berak plazer diainian;
Zure eta nere amodioa
Hala dabila mundian.

3

Phartitu nintzan her-
[ritik
Bihotza alagerarik;
Arrajin nintzan herrian
Nigarra nian begian;
Har nezazu saihetsian
Bizi naizeno mendian.

XLII

IKHAZKETAKO MANDOA

1

Hauche da ikhazketako mandoaren traza:
Lephoa mehe du eta lilia latza,
Itchura gaitza;
Bastape guzitikan zauriak balsa;
Hauche da salsa!
Krichtaurik ez daiteke aldetik phasa (*bis*).

2

Lephoa mehe du eta buruia handi.
Mathel hezurra seko, dena beharri,
Begiak eri;
Bi sudur zilotarik mukiak dari,
Ezpainak larri;
Hortzik izan badu ere ez du ageri (*bis*).

3

Bi hitzez aitzazue laur hatzen failak:
Belhauna handi eta makhur gidailak,

4

Lurrera zailak ;
Kortesia eskatzen belhaunez ari da ;
Gero ezin altcha.
Haurren mantenatzeko zer abantaila (*bis*).

4

Fantasia asko badu mando lapurrak :
Laur zangoak trepel eta juntetan hurrak,
Hanka makhurrak ;
Ezpata bezain chorrotch bizkar hezurra,
Ez dut gezurra.
Noiz larruturen zautan ni naiz beldurra (*bis*).

5

Mando itsusi, zikhin, lotsagarria,
Galtzera bota ditak osagarria,
Okhagarria!
Sartzera eztio nahi utzi ostaleriak,
Haren sartziak
Urrintzen diotela etche guzia (*bis*).

6

Buruko krapestuak grandeza badu ;
Erostunikan balu, nahi nuke saldu,
Ahal bezein zalhu ;
Chiki bat arnoren saria iten ahal balu.
Charrantchak salbu,
Tratu hortan hainitzik ez liro galdu (*bis*).

7

Aitzineko petrailaz dago espantuz,
Zeren dakota duien erdia espartuz
Bertz' erdia trapuz,

Hatzeman puska guziak lurretik hartuz;

Ase niz tratuz.

Enfadaturik nago botigan sarthuz (*bis*).

8

Galtzera bota didak manta bat fina,
Atchunaren demboran Kadiztik jina.

Oi, manta fina!

Oro koropillo eta zilo et'ezkina,

Petatchuz ina.

Sekulan ez zaut juanen mantaren mina (*bis*).

9

Sakerdi bat berria badu bereki;

Beldurra dago ladronek nombeit edeki;

Dabil'ederki;

Kapusail zar puska bat larru bateki

Kumputuz bethi,

Zirdina dariola hanketan beiti (*bis*).

10

Ene munduak duen zingila korda

Juan den zazpi urthian botikan zor da;

Dembora sobra!

Merkatariarekin erre'itut kordak,

Testigu obrak.

Nik ere hartzekoak ez zaizket kobra (*bis*).

11

Ikhatz zaku ederren jabe nabilla;

Ahoak nun dituen ez taite billa;

Phorroska milla.

Zazpi zortzi petatchu elgarrekilan.

Ziloekilan.

Heien bethatzaileak badik aski lan (*bis*).

12

Eskuaraz « Zingila » eta erdaraz « Chinchá »
Horren gainian ere badut zer mintza.

Biluaren gisa

Trenka dakidan beldurrez ez dirot tinka,

Kargak egin'ta

Hortan gezurrik bada, lephoa pika (*bis*).

13

Mandoa zahartu zaut, krastuak hautsi;

Erostean egin zorra oraino bizi;

Badut lan aski.

Norat nahi juan nadin zorra dut nausi.

Hobe dut naski

Ferrak athera eta larrerat utzi (*bis*).

14

Neskatcha banintz eta majora falta,

Ikhazkinik ezkontzaz ez niro trata,

Jainkoak barkha!

Lastimagarri baita ikhazkin hauta

Dabilan plánta :

Etchetik ez dirola bethi athera (*bis*).

15

Ikhatza saldu eta ondoko traza,

Gaitzuru bat artoren saria falta,

Etchera joan da.

Andriak nigar eta haurrek marraska;

Ezin balaka

Talo baten gaiik ez dio harrapa (*bis*).

16

Abarkatik has nadien emeki emeki,
Haragi ustel urrin bat badu bereki;

Halere ederki

Aztal eta behatza kampoan bethi,

Ziloa petik :

Zangoak erretzeko peririk eztik (*bis*).

17

Galtzazpien berriak erraintut garbi :

Botoinak ttiki eta chiluak larri,

Chotchak ezarri;

Berrehun lekhotarik larri' ageri,

Bragetak irri.

Jainko parte! pikorrik ez duke sarri (*bis*).

18

Barneko motch bat badut anhitz ederra,
Urratuaren hutsez ez dirot zerra

Andre alferra!

Orratza duenian hariaz gerla;

Apho fardala!

Sukaldian lo dago jaiki eta berla (*bis*).

19

Hara ikhazketariiek duten girua :

Bonetaren kaskoan chuchen zilua,

Phuntuz bildua;

Laur errhi trebesetan chutik bilua.

Ene migua!

Nik ez dakit zer' iten duten dirua (*bis*).

XLIII

BIDARRAITARRA

1

Mila zortzi ehun eta hemeretzian,
Urriaren hilaren bederatzian,
Omore ona nuien hauien kantatzian :
Gazte eta alegera, trankil bihotzian,
Ontasuna frango badut intresian,
Deusik ez etchian ;
Orai bezain aberats nintzan sortzian.

2

Nor nahik zer nahi erranikan ere
Bidarraitarra nuzu, bai nahi ere ;
Etcheke seme ona, segurki halere,
Nahiz baden herrian hobechagorik ere ;
Baditut bortz haurride, enekin sei dire,
Oro adichkide,
Dotiaren gainetik samurturen ez gire.

3

Aita ezkondu zen gure amarekin,
Ama aitarekin, biak elgarrekin ;
Orduian gazte ziren, bertze zerbaitekin,
Eta orai zahartu miseriarekin :
Ontasuna igorri bertze haurridekin.
Parte bat enekin,
Enekin baino haboro bertze bortzekin.

4

Aita zen etchekeo, ama kampoko,
Jainkoak egin'tu elgarrekilako
Hirur muthiko eta hirur neskatoko,
Haurrik aski badute aisa bizitzeko.
Balimba bertzerik ez zaie sorthuko,
Ez da fidatzeko;
Arraza nasaietik baitire, horra zertako.

5

Adinen beha gaude egia erraiteko,
Gure ontasun ororen partitzeko.
Diru idorra ere bada bizikichko,
Jainkoak daki zembat den bakhotcharen dako;
Izaiten badugu ez dugu utziko
Auzokuen dako;
Bainan ez daikugu sakelarik erreko.

6

Hemen bagirade orai zembat lagun,
Botoila bana arno edan dezagun.
Lehenik ona denez jasta dezagun,
Ona balin bada bira edan detzagun.
Trinka dezagun, plazer har dezagun,
Bilha zembait lagun
Diru dianak izanen dik ezagun.

7

Etchekeo anderia, zure trichtia,
Iduritzen zaitzu girela diru gabia.
Dirua badugu, bainan dugu larria;
Zor utziren dautzugu gaurko afaria.

Etchekeo anderia, emazu guardia.
Har pazientzia.
Noizbeit izanen duzu pagamendia.

XLIV

AGUR EUSKAL HERRIA !

1	Jaungoikoak bada nai-
Gazte gazte joan nintzan	Ni urez juatea; [du
Herritik kampa; ;	Ama zertarako da
Estranjere aldean	Nigar egitea?
Pasa det dembora	
Herri alde guztietan	3
Toki onak badira,	Lur maitea emen uztea
Bañan bihotzak dio :	Da negargarria.
« Zoaz Euskalherrira. »	Emen gelditzen dira
2	Ama eta herria.
Agur nere bihotzeko	Urez noa ikustera,
Amacho maitea,	Bai, mundu berria;
Laster etorriko naiz	Oranche, bai, naizela
Kontsola zaita.	Urrikalgarria.

XLV

ATHARRATZE JAUREGUIA

1

Atharratze jaureguian bi zitroin poratu
Hongriako erregek batto du galdatu;

Arrapostu ukhan du ez direla huntu,
Huntu direnian batto ukhanen du.

2

Atharratzeko hiria hiri ordoki;
Hur handi bat baduzu alde bateti,
Errege bidia erdi erditi
Maria Madalena beste aldeti.

3

Aita, saldu nauzu idi bat bezala,
Ama bizi ukhen banu, aita zu bezala,
Enunduzun ez joanen Hongrian behera,
Bena bai ezkonturen Atharratze Salala.

4

Ahizpa, juan zite portialala,
Ingoiti horra duzu Hongriako erregia;
Hari erran izozu ni eri nizala,
Zazpi urthe huntan ohian nizala.

5

Ahizpa, ez nukezu ez sinhetsia.
Zazpi urthe huntan ohian zirela,
Zazpi urthe huntan ohian zirela;
Bera nahi dukezu jin zu ziren lekhila.

6

Ahizpa, jauntz ezazu arropa berdía,
Nik ere jauntziren dit ene churia.
Ingoiti horra duzu Hongriako erregia;
Botzik kita ezazu zure sor etchia.

7

Aita, zu izan zare ene saltzale,
Anaie gehiena dihariren hartzale,
Anaie artekua zamariz igaraile,
Anaie tchipienia ene laguntzale.

8

Aita jouanen gira oro alkarreki,
Etchera jina zira changri handireki,
Bihotza kargaturik, begiak bustirik,
Eta zure alaba toumban ehortzirik.

9

Ahizpa, zaza orai Salako leihora,
Ipharra ala hegua denez jakitera;
Ipharra balin bada goraintzi Salarí,
Ene korpitzaren cherka jin dadila sarri.

10

Atharratzeko zegniak berak arrapikatzen.
Hanko jente gazteria beltzez beztitzen,
Andre Santa Clara hantik partitzen,
Haren peko zamaria urhez da zelatzen.

XLVI

1

Dama gazte bat adoratzeko
Hartutzen dut empeñua
Gusturat denak ikhasi betza
Pertsuak jartzerat noha
Ustez seguro iduki eta

Eman det desengañua
Toki onean emplegatu det
Lehembiziko kariñua.

2

Oren batian uste ez nuela
Begietarat sortu zen
Fortuna onen bat datorre'akotz
Neure bihotza poztu zen.
Haren orduko arrazoinekin
Sekulan ez zoit ahantztutzen
Chit gustatua nago ni zutaz
Ez zera konformatutzen.

3

Gainerat berriz bertze gauza bat
Eskojitzeko oihala
Esposatzeko trajia ere
Berak egingo zirala.
Ofizioa zigarrerian
Leihorrian zeraukala
Ni langilea izanez geroz
Ongi biziko giñela.

4

Errepuesta eman nihoen
Berak merezi bezala
Zer gisetako galaia nintzen
Lehen ero bazakiela
Lana egiten kostumatua
Ttiki eta gazte nintzela
Ez mundu huntan zembait bezala
Tunantia eta alferra.

5

Kasu ttiki bat dela medio
Izan degu mudantza
Tampa handiko sariarekin
Egin naizuen arrantza
Kaballero handi horien ganik
Dirua zuen esperantza
Ni ondotikan postichutako
Tontua izan banintza.

6

Azkenerako errematia
Nobijuaren despegira
Mundu guzian zabaldu diton
Orai imprimatu dira
Bilbaotikan ethorria zen
Donostiako herrirat
Jendiak farra egingo luke
Jarriez geroz begira
Bortz zentimetan nahi dituenak hartu,
Komedi pollitak dira.

XLVII

ZALDI BATEN BIZITZA

1	Hiru Ave Mari.
Horra zei berso kale	Indarra ethortzeko
Garbitzaleari,	Zaldi zuriari
Zeña bere izenez	Animali hori
Dan José Maria	Urriki zait nerf
Erreza lezazkike	Falta du ugari

Egoteko guri
Kartoiakin egiña
Dala dirudi.

2

Goizero behar dio
Eraso lanari
Zibiñak bildu arte
Erri danari
Berriz ere obeto
Bizi ez danari
Ez naiz chanchaz ari
Nabarbenduko zaizka
Ezurak ugari
Eta José Mari
Zaldi gaizoari
Nai aña janari
Eman zaiozu ea
Jartzen da lodi.

3

Dago eskeletuen
Ichurak harturik,
Diña jan ezak daka
Horrela galdurik
Nola ez da egongo
Oso argaldurik,
Irukitzen badute
Askotan barurik?
Zaldi horri nik
Ez det esperorik
Ezer ikhusterik

Ezurak besterik
Ez dut beintzat izango
Odol golperik.

4

Lana sobra du bañan
Janaria falta
Urrikigarria da
Dakarren planta
Gaizoak ez lezake
Luzaro aguantan
Flakiarekin ezin
Mugitu du anka
Pentzu guchi jan ta
Kalean giraka
Gaizki bizi da ta
Indarrik ez daka
Ezin karraiatu du
Karro bat kaka.

5

Munduan ez liteke
Zaldirik argitu
Duenik horrek aña
Pena sufritu
Biotzik gogorrena
Lezake kupitu
Ez du zartzera charra
Gaizoak achitu
Pausua nagitu
Ezin da mugitu,
Zaldi horrek ditu

5

Zazpi espiritu
Bestela bizirikan
Ezin gelditu.

6

Giza gaizoaz danak
Pena artzazute
Baldin biotz biguñak
Badituzute;
Asi sor egunetik.

Eta^rorain arte
Zerbitzua egin du
Errian bastante
Igande ta aste
Jajarekin naste
Makiñabat urthe
Pasa dizkitzute
Orain erretirua
Merezi luke.

XLVIII

EZPELETA HERRIAN

1

Ezpeleta herrian, ostatu batian,
Gerthatu izan naiz bazkari batian,
Uste gabian, laur lagunetan;
Etchek' anderia bere lanetan,
Espantuia franko bere saltsetan,
Ageriko da gero obretan.

2

Etchek' anderia goizik jeiki zen;
Zortzi orenetan suia hila zen,
Haragia 're bucherian zen;
Hamek' orenetan garburen sartzen,
Eguerditan bazkaria prest zen;
Manera onaz zopa on bat zen.

3

Zopa jan eta haragi hori

Ekharri dauku egosi berri.
Begiratu eta egin neron irri;
Pochi pochi bat eman zautan niri.
Zer jenero zen etzen ageri,
Mamia guti, hezurra handi.

4

Arnoa zuten Bordalekotik,
Edo bertzela taula zokhotik
Agollatua ongi uretik;
Edan dezagun beraz gogotik,
Horditziaren beldurra gatik,
Horrek ez gaitik joko burutik.

5

Zalhu dabila zerbitzaria,
Saltsa bat badila egin berria
Nahi dugunez haren erdia;
Ezin dezagun beraz guardia.
Saltsa eztela egin berria,
Bezperakua, mintzen hasia.

6

Galdetzen derogu zerbitzariari
Ekhar dezagun erraki hori
Ongi errerik, gizenean guri.
Begiratu eta egin neron irri,
Zikhiruaren fama tzarrari;
Mehe zen bainan etzen ernari.

7

Kafe on batek oro ahanzten
Galdetu orduko berehala prest zen.

Ura doidoia pegarrian zen;
Hasi zen beraz noizbeit ekhartzen
Ura doidoia hasia beltchten :
Kiker' erdi bat phurruska bazen.

XLIX

LES BONS APOTRES

1

Tan, tan, tan, tan
Rapetaplan!
Artzain zaharrak tafarnan :
Hordi gira (*bis*).
Ez, ez gira (*bis*).
Basoak, detzagun bira! (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Basoak detzagun bira! (*bis*)

2

Tan, tan, tan, tan.
Rapetaplan!
Nork jotzen derauku borthan?
Beharbada (*bis*)
Otsoa hor da (*bis*)
Nihor ez gaiten athera (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Nihor ez gaiten athera! (*bis*)

3

Tan, tan, tan, tan.
Rapetaplan!

Uria harri karrikan :
Gauden hemen (*bis*)
Arno hunen (*bis*)
Gostu onean edaten (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Gostu onean edaten! (*bis*)

4

Tan, tan, tan, tan,
Rapetaplan?
Babazuza tarrapatan!
Dugun edan (*bis*)
Hamarretan (*bis*);
Aberats gira gau huntan! (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Aberats gira gau huntan (*bis*)

5

Tan, tan, tan, tan,
Rapetaplan!
Ez dut micik sabelean!
Nahi nuke (*bis*)
Ehun urthe (*bis*)
Hola egon banindaite! (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Hola egon banindaite (*bis*)

6

Tan, tan, tan, tan,
Rapetaplan!
Arnorik ez da botoilan
Ostalera, (*bis*)
Ez ikhara; (*bis*)

Arnoko bethi sos bada (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Arnoko bethi sos bada! (*bis*)

7

Tan, tan, tan, tan,
Rapetaplan!
Zer othe dut begietan?
Non da bortha? (*bis*)
Airatu da (*bis*)
Mahaina dantzan dabila! (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Mahaina dantzan dabila! (*bis*)

8

Tan, tan, tan, tan,
Rapetaplan!
Zangoek amor bidean!
Hanketan, min! (*bis*)
Gaizo Martin! (*bis*)
Urhatsik ez dirok egin! (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Urhatsik ez dirok egin! (*bis*)

9

Tan, tan, tan, tan,
Rapetaplan!
Eri tchar naiz hiltzekotan!
Sendo nintzan, (*bis*)
Aski edan (*bis*)
Izan banu gau hunetan! (*bis*)
Johoho! johoho! johoho! (*bis*)
Aski banu edan gau hunetan! (*bis*)

L

ARTZAINGOA

Ez naiz handietarik gizonen artean,
Hurran baxharrik nago mendien gainean;
Arthaldetto bat daukat han nere menean,
Harekin bizi bainaiz gostu ederrean.

Asko dira menturaz nitaz urrikaltzen
Atsegin zoro batzuz ez bainaiz gozatzen.
Urrikari hek dauzkat orai eta lehen;
Bakearen gozoa ez dakite zer den!

Mundupean duenak higatzen bizia
Ardura du berekin izaten hauzia.
Bakea jendetarik urrun igorria,
Handik khendurik dago mendian jarria.

Artizarra zeruan agertzen denean,
Goiti noha ni ere harekin batean:
Sartzera egiten du ilhun nabarrean,
Ni ere itzultzen naiz omore onean.

Choriak eder dira khantari mendian;
Begira egoten naiz hekier lorian.
Bazter guzietarik khantuz daudenean,
Ni nola nindagoke ilhun bihotzean.

Menditik zoin den eder goizetan argia!
Bozkariotan nago maiz hari goardia.
Ohepean hagoen, hiritar nagia,
Nola ezagut dirok nik dudan zoria?

Menditik dudanean begia hedatzen,
Jainkoak eman onak orotan ikhusten,
Bihotza haren gana dut bozik altchatzen,
Gure Aita onari eskerrak bihurtzen.

Tratulariak dohaz nekhatuz bidean,
Zembat amets ederrez alhatuz gogoan.
Aldiz artzaina dago mendi urdinean.
Deskantsuz lo eginez etchola tcharrean.

Ethorri da negua, harekin elhurra;
Zelhaian eginen dut egoitza laburra
Ez daiat adiorik egiten etchola?
Nihondik ez naiteke hi gabe kontsola!

Negua joan-eta primadera hasten;
Bazterrak oro dira belharrez bethetzen;
Choriak oihanetik khantuz abiatzen.
Bozkarioz artzaina mendirat igaiten.

Han dut nere gozoa, han nere bizia!
Jainkoa da bakharririk han nere nausia!
Bertzentzat diru, jan on, soineko ederrak!
Niri bake gozoa! Jaunari eskerrak!

Nere adiskideak, orai naiz gelditzen,
Hasi dudan berttua hemen akhabatzen;
Jainkoak osagarri eman dezazuen,
Bihotzaren erditik othoitz dut egiten.

LI

USO CHURIA, ERRAZU

Izar batek zerutik, kharitatez betherik,
Gauaz ere argitzen du, bertze ororen gainetik;
Dudatzen dut baduientz mundu huntan parerik.

Izar haren begia, hain da charmagarria,
Koloreak churi-gorri, perfetzionez bethia
Eria-re senda liro haren begitharteak.

Uso churia, errazu, norat joaiten ziren zu;
Espainiakomendiak oro elhurrez bethiak ditutzu
Gaurko zure ostatu gure etchean baduzu.

Ez nu izitzen elhurak ez-eta gau ilhunak,
Maitea gatik pasa nintzazke gauak eta egunak
Gauak eta egunak, desertu eta oihanak.

LII

ETCHEKO CHOKHOA

Orhiko choria Orhin bakhean da bizitzen;
Bere larre-sasietan ez da hura unhatzen.
Han zen sorthu, han handitu, han hari zen mai-
[thatzen.

Han, bere umen artean gozoki du kantatzen.

Urusa harek bezala egiten dakienea!

Orhin sorthu eta Orhin, gazte-zahartzen dena!

Aditzez baizen ez-daki zer den kampako ona;
Bainan aldiz dastatzen du etcheko zoriona.

Bego etcheko chokoa oraino nor-berari!
Bego ait' amen etchola haurrik hazienari!
Etchea bethi etchea da, zembat den itsusgarri;
Kampoia bethi kampo da, zembat den edergarri.

Etchean pena guziak dirade konsolatzen;
Etchean zauri miñenak noratbait-ere hersten
Irriak, solas gozoak, non dirade han baizen,
Gau-aldera familia denean bateratzen?

Familiako bizia zein zaren plazertsua!
Zutaz gabetua dena zertaz da gabetua?
Ume zurtza baten pare dabila herratua,
Ezin bere bihotzaren aurkhituz sosegua!

Zembat urrikari dudan bizi dena kampoan!
Bera da beretzateko mundu huntan osoan;
Jendez da sethiatua eta da desertuan!
Laguntza onik ez duke bere pagamenduan.

Etcheko tcharra hobe da ezenez atze ona;
Atzeak ez du balio etchekorik tcharrena :
Hori da alde orotan kurri duen errana;
Bainan ongi aditzeko frogatu behar dena.

Nik segurik zinez dakit nolako den kampoia;
Itchura hainitz du eta funts hainitz tcharrekoa.
Etzaitela hari fida, leguna du mintzoa,
Bainan gero sartzen dautzu ezten phozoatua.

Beraz gutarik bakhotcha etchean egon dadin!
Orhin sorthu balimbada, egon dadiela Orhin!

Zertako hainbertze urhats zorionketa egin?
Etchean du zoriona nork berak berarekin!!!

LIII

EMAZTE EDALEA

Munduan ikhusten da hainitz bizio,
Hoberenetik ere deus ez balio;

Bainan halere

Ohituz geroz hartan, bertzeak bertze,
Zor edo hartze,

Ezin arnega daite, arras hil arte (*bis*).

Emazte edalea da higuigarri;

Dabilan urhatsetan, hain hirrigarri

Haren manera!

Zokhoz zokho batetik eta bertzera.

Sar et'athera :

Sabeletik ez hotza doha etchera (*bis*).

Flasko muthur luze bat, bethi gordea,

Ostaturat badaki ongi bidea;

Balitz erraile

Edari churi gorri zembat suerte

Ahal lakike

Ibilirik, senharrak deus jakin gabe (*bis*).

Zaku bat mandatari, bihiz bethea,

Irauten duen arte badu bakea;

Gero behar du

Ohe eta athorrez egin merkatu.

Dohainik saldu;
Senharra egin liro, ahalik balu! (*bis*)

Emazte edalea alferketari,
Hauzorat joan-eta, berri-kondari,
Egun erdiak,
Senharra eta haurrak, landan guziak,
Erdi goseak;
Artha guti heietaz zintzur luzeak (*bis*).

Ama biziotsua, hire haurrentzat
Munduratsorathu hintzen, heien kaltentzat,
Dударик gabe.
Nork nahi dun har detzan etcheko andre.
Ez egin gabe;
Beldurrez hi bezala, diren edale (*bis*).

Emazteki zoroa, hik zahartzean,
Egoitzatik ez duken sarri etchean,
Luza etziron,
Umekin ere ezin haiteke egon,
Deusetan ez on;
Lehengo adichkidek ez nahi nehon (*bis*).

Bizi iraganari, ukho eginik,
Sar beraz hire baithan orai beretik;
Othoitz Jainkoa,
Izan ez hadiela, ez lehengoa,
Ez hain flakoa;
Etchean emanen dun bake osoa (*bis*).

LIV

MAITIA, NUN ZIRA?

1	Ar'eta ez ahal da sar-
Maitia nun zira?	[thuren serora :
Nik etzutut ikhusten,	Fede bera dugu,
Ez berririk jakiten,	Alkharri eman tugu,
Nurat galdu zira?	Gauza segura da.
Ala khambiatu da zure	4
[deseiña?	Zamariz iganik,
Hitzeman zereneitan,	Jin zazkit ikhustera.
Ez behin, bai berritan,	Ene kontsolatzera,
Enia zinela.	Aitaren ichilik,
2	Hogoi eta laur urthe
Ohikua nuzu;	[bazitit betherik :
Enuzu khambiatu,	Urthe baten burian
Bihotzian beinin hartu	Nik eztiket ordian
Eta zu maithatu.	Aitaren acholik.
Aita jeloskor batek	5
[dizu kausatu :	Alabarik diener
Zure ikhustetik,	Erranen diot orori :
Gehiago mintzatzetik	So'gidaziet eni,
Hark nizu pribatu.	Beha en'erraner;
Aita jeloskorra!	Gaztetto direlarik un-
Zuk alaba igorri,	[tsa diziplina ,
Araiz ene ihesi,	Handitu direnian
Komentu hartara!	Berant date ordian,
	Nik badakit untsa.

LV

AINGERU BATI

1

Maite dut eta ezin erran
Aingeru bati maite dudala
Zeru garbiak arratsean
Izarra maite duten bezala!
Zer! ez da bada zorigaitza!
Mintzatu nahi, ezin mintza?
Non nahi naizen gogoan dut
Gauaz, egunaz, aingeru hori;
Urrundik frango chede badut,
Bainan hurbildik ezin atrebi!
Hurbildu-eta ez naiteke atrebi!

2

Igande bat zen ikhustean
Nik aingerua lehen aldikotz;
Haren itchura bihotzean
Geroztik hor dut eta bethikotz!
Meza zen hari aldarean...
Belhauniko zen othoitzean...
Gero behatuz zeruari
Agur ezti bat egorri zuen
Aingeru bere laguneri...
Ordu beretik maithatu nuen!
Orduan maithatu nuen!
Ondikotz! nik orduan maithatu nuen!

3

Ez! gehiago mundu huntan
Esperantzarik ez da neretzat?
Hura hain gora! ni herrestan!
Nola gaitezke gu elgarrentzat!
Lurra gizonen da lekhua,
Aingeruena da zerua.
Zertako zare zu zerutik
Lurrera jautsi, nere maitea?
Eta zertako bihotzetik
Hola dautazu khendu bakhea?
Zertako, nere maitea,
Khendu dautazu bihotzetik bakhea?

4

Uri ondotik hosto-pian
Ikharan dago gaicho lantchurda :
Haize gachtoak ematean
Lohi beltzerat eror beldur da ;
Maitea zutaz orhoitzean
Beldur bera dut bihotzean ;
Garbia zare, bai! behautzu
Lohirat eror, zuk, aingerua!

ELISSANBURU.

LVI

ESKUALDUN AMERIKETARAT DOHANA

1

Nahi nuen kantatu   Ene baitan da phiztu?
Alegera partitu,   Ene bihotza, nola,
Bainan zer bihotz mina   Nola daite kontsola!

2	Hiltzea duk enetzat Hi gabe bizitzea ! Ene bihotza, nola, etc.
Norat hoa untzia Norat untziz Frantzia Norat hola daramak Orai ene bizia? Ene bihotza, nola, etc.	5 Adios, ama maite, Galtzen zaitut zu ere; Ni zu ganik urrunduz Zembat biziko zare? Ene bihotza, nola, etc.
3	6
Eskual-herrian sortzen Ameriketara hiltzen, Ai! zer zorte dorphea Orai dutan bilhatzen! Ene bihotza, nola, etc.	Egin dudan botua, Baldin bethetzen bada, Laster itzuliko naiz, Ama ona, zure gana. Ene mina, bertzela. Nola daite kontsola?
4	
Eskual-herri maitea, Herri pare gabea,	

LVII

SANTSIN

AIREA : Jakintsunen arabera...

1

Igande ilhuntze batez
Etche alde zohala.
Erroz gora erori zen
Santsin zabal-zabala.
Izarrak nihon ez ditu
Ikhusi ban bezala.

Ilhargia ferekatuz
Gan zen gan berehala.

2

Echker eskuin, andarkoka
Santsin abiatzen da,
Alabainan, mozkortua
Betbetan ezin senda!
« Ez nezakala, zioen
« Gau ilhuna, izenda,
« Hi bahintut salatari,
« Bahuke to zer konda! »

3

Badaki ichilik dela
Egonen gau ilhuna.
Bainan, bainan, changoari
Maiz nausitzen chalduna!
Han dago, han, Santsinen
Goait, Mari-Martin papuna!
« Hura balakatzen baduk,
« Santsin, hi, zer gizona. »

4

Etchera 'ta andreari
Erraten omen dio :
« Eroriko hunek ez din
« Samurtzea balio!
« Erran no, Santsinen gaitza
« Noiz gusta zain kario?
« Bethi badie, ostatutan,
« Merke botikario? »

5

« Hordi tzar, gizon higuina,
« Urrun hakit biechtatik,
« Ochala ez bahintz jalgi
« Putzuaren zolatik
« Zer sofriarazten dukan.
« Jainko Jaunak bazakik!
« Ai! nola bada gate
« Hau sartu nikan lephotik! »

6

Goiz aldera, ez errechki
Jeiki zen bada Santsin,
Ziolarik lagunari :
« Atch! hementche dinat min! »
Hunek aldiz : « Sendatzeko
« Hauche behar duk egin ;
« Enekin bezein maiz hadi
« Samur botoilarekin. »

7

« Ichilik egonen hiza,
« Emazteki ergela!
« Ni bezen senhar gozorik
« Hots badakin ez dela.
« Hanka debru hunek zatan
« Galdatzen ur ephela ;
« Hik ere aise uzten dun
« Ur hotzean igela. »

8

Santsin gaizoaren ganat
Ethorri zen barbera,

Eta zion, han nombeitik.
Elhorri bat athera.
Ez dakit egin zioten
Larderia sobera,
Bethi Santsin gelditu zen
Lehengo Santsin bera.

9

Santsin hunen iduriko
Zembat den bazterretan!
Zembat nigar, eskatima,
Igande arratsetan!
Gazte danik dagoena
Berant ostatuetan,
Zahartzean izanen da
Bethi trapu tzarretan.

HARRAZPI.

LVIII

ORAIKO NESKATCHA BATZU

Begientzat baxharrik badire loreak;
Dire usainik gabe, fruiturik gabeak,
Ordean zein dituzten eder koloreak!
Koloretik jujatuz, bertzen erregeak.

Haukien iduriko ditugu ikhusten
Neskatcha gazte hainitz orai distiratzen;
Hauk beren itchuratik duztenak jujatzen
Ez dirade, chimpleak, guti enganatzen.

Landetan sorthurikan nahiz diren asko,
Ez dire hek eginak lanean hartzeko :
Bulharrak duzte flako; larrua churichko;
Ez dute kuraiarik kampo-lanetako.

Barnean daude beraz, lanetik ihesi;
Burhasoek beharko heien phartez hari.
Aberats gutizian, aise nahi bizi;
Zer damua ez duten errentarik aski!

Balakite bederen barneko lanetan,
Jatera preparatzen bere tenoretan
Zembait pondu egiten philda zaharretan,
Ez litazke ez-deusak gure begietan.

Ehailetan ez dute sinheste phorrarik;
Ez dute hunkituko hartakotz kilorik?
Khutchazahar guziak daudezela hutsik!
Eginen da oraino, athorra hertsirik.

Errentak ttipi, bainan handi gutiziak,
Aberatsen lerroan agertu nahiak,
Beztimenda berriez nihoiz ez asiak;
Aitaren izerden zer chukhagarriak!

Ikhusatzue gure printzesa berriak,
Urhatsak chehe eta ezpainak hertsia.
Oso-osoak gaten, iduri pampinak.
Pobre diren errazu ala ba aberatsak.

Badohazi bestarat begia arinik,
Arinago bihotza, gorphutza chuchenik;
Orai ez dute senti sabeleko minik,
Bulharrentzat batere ez dute beldurrik!

Iduritzen zaiote, plazan direnean,
Denen begi samurrak duztela gainean;
Destenorean hantche daudezi lorian,
Gau ilhunak ez ditu lotsatzen bidean!

Hauki lotzera hoan, muthiko gaztea,
Egik kontu ez ditek baizen kolorea,
On baten bilhatzeko harrezak ephea,
Baldin gogoan baduk ura izatea!

Andreak, ez gaitzetsi hitz bat aditzean,
Loretto bat dautzuet ezartzen eskuan,
Gaztean dabilana urhats holakotan
Labur higatuko da pena-ahalketan.

LIX

UMEK BURHASOERI URTHE ON ETA OHORE!

AIREA : *Ikhusten duzu goizean*

1

Sorthu gintuzu holetan
Gu iragan demboretan,
Gero ezarri trochetan.

Asko aldiz, ai, ama maiteak
Mantenatu bulharretan,
Atchikirik besoetan,
Aitak ere belhaunetan
Gero laster haztekotan.

2

Hazi gintuzu gazterik,
Aita-ameri gostarik,

Ez, hortaz ez dut dudarik.
Ez dugu aurkhitzen guk heiekin
Bizi egunez hoberik
Ez eta heien parerik
Nahiz ez ginduen mamarik.
Zeren garen pobretarik.

3

Hortakotz diot egia
Zeren den gauza argia
Guretzat dela legia,
Aste guzietz lanean ariz
Irabazteko ogia,
Begiratu zuzhurtzia
Iragaitzeko bizia
Et'ait'amez orhoitzia.

4

Ait'amez gare orhoitzen,
Eta begiak bustitzen
Eztugulakotz aurkhitzen
Gur'haurtasunean bazakiten
Hek gure ongi altchatzen
Etsemplu onen emaiten
Gutaz ziren urrikaltzen .
Eskerrak deztegu bihurtzen.

5

Aita amek pena asko
Jasan dute guretako
Bai gure ongi hazteko
Urthe on deugu desiratzen'ta
Jainko Jaunak laguntzeko

Osasun on emaitako
Luzaz bizi-arazteko
Gero zeruaz gozatzeko.

6

Ama Birjina maitea,
Zato gure laguntzera,
Baitugu behar ordua;
Bai mundu huntan segi dezagun
Zeruretako bidea
Othoiztuz zure semea
Hark dezagun onhestea
Eiten diogun galdea.

7

Zeruko Jainko handia,
Gutaz miserikordia,
Atchik guri berthutia.
Aita ameri eta umeri
Zuk emaguzu grazia
Uruski gure bizia
Iragaiteko guzia,
Gero Zeruko loria

MAÑECH ETCHAMENDY.

LX

**LAMENTATIONS D'UN BASQUE
A MONTEVIDEO**

SUR L'AIR: *Ichitudiantina nihon parerik ez duzu*

Khambo gaineko inguru zoragarrian

Hazi izan naiz bizi gozo batian

Ait'ama onen hegian ;
Maitia nuen herrian ;
Orai Gautchuen erdian,
Bizi naiz ezerian.

Gizon bat jinik herrira Montebideotik,
Dena espantu, ezin kasa etchetik ;
Ordutik, jaun haren ganik,
Airatu ginen herritik,
Hain ongi ginen tokitik,
Zoro haren ondotik.

Bortz aste bethe egotu ginen Pasayan,
Jaunak badaki zer pairatu dugun han !
Sosik-ez, ez izan zer jan,
Nolazbait bizi pidayan,
Finean sarthu untzian,
Nigar chortak begian.

Montebideorat nozbait ere ginen heldu ;
Gure begiak ordu hartan argitu ?
Ezagun frango aurkitu ;
Gu ikhus-eta harritu ;
Nola garen enganatu
Hemen dugu frogatu.

Montebideon, guretzat nihon lanik ez,
Farnak bai handi, bainan oro gezurrez !
Urrungo eltzeak urhez,
Etcherat orduko lurrez
Zoratuak hitz ederrez,
Hemen gaude nigarrez.

Erran dezaket, frogatzen baitut ongi nik,

Montebideon deusik ez dela onik,
Ez izan hemengo minik.
Zaude hor arthoa janik!
Hemen ez da Eskualdunik
Bortz sos bere duenik.

Itsasoari besoak ditu zabaltzen,
Eskual-herriaz oihuz diot galdetzen!
Mundarrain diot aiphatzen,
Larrunez naio mintzaten,
Gau egun, hetaz pentsatzen,
Heien minez naiz hiltzen!

Mundarrain-mendi, nihondik ezin naitake,
Bizi-munduan zu maiz aiphatu gabe.
Hor diren ithurri lore
Guziez orhoitzen gare
Hemen hiltzen banaiz-ere
Azken hatsa nik zure.

Bethi auhenka... oi han dolore samina!
Urthua nago, dena hezur egina;
Bortz aldiz egin dut zina.
Kantatuz *super flumina*
Sekulan ez ahanzteko
Eskual-herriko mina.

Oi aski ezin prezatuzko Eskual-herri,
Bizi naizeno ene haspenak zuri!
Mihia aho gangari
Lothua goldi beit niri,
Ni sekulan banindedi
Zu maithatzetik geldi!

Eskual-herria, adios aphur bateko!
Sekulan bethi zutaz dut pensatuko;
Jaunari dut eskatuko.
Graziaz fagoratzeko,
Lur maite, lur saindu hortan
Biziaren uzteko!

LXI

SENHAR-EMAZTEAK

AIREA : *Iruten hari nuzu*

Ene hauzotegian bi senhar emazte
Bakean bizi dira hasarratu arte
Goardia elgarrekin (*berriz*) behin samurtzetik
Heien chuchentzaileak lan ona behar dik!
Lehenik intzirinak, gero deihadarka;
Gero berriz eskainka, azkenekotz joka;
Horra zer bizi modu (*berriz*) duten maiz segi-
Dudarik gabe gostu diote kausitzen. [tzen.
Gizonari on zaio zorta bat gorritik,
Emazteari berriz ttotta bat horitik,
Emaztea ichilka (*berriz*) senharra haltoki,
Bakhotcha bere alde dabilta abilki.
Ostatutik lekora, bapo eta eder,
Senharra ez dadila sukalderat ager!
Goardia eman bezo (*berriz*) bere andreari,
Ttottaren ondorio omore tcharrari.
« Gizon etche galgarri, arno edalea.
« Ahalke behar huke hola bizitzea!

- « Haizen bezalakoa (*berriz*) arraila goizetik
« Ohakit, higuin tzarra, begien bichtatik.
- « — Nere andre gaichoa, ez bada hasarra!
« Hi bezalako baten badinat beharra
« Emazte baliosa (*berriz*), eztia, ichila
« Holako bakhar batek balio-tin mila!
- « — Gizon alfer-tzar, gormant, zikin itsusia!
« Aspaldian nauk hitaz asetzen hasia!
« Bethi gerla gorria (*berriz*) sekulan bakerik?
« Ifernuan bide-duk hi baino hoberik!
- « — Othoi, ago ichilik, ene emaztea!
« Indan-bai, laster gero biarten bakea!
« Zer nahi dun enekin (*berriz*) gerla irabazi?
« Lehen ere badakin nola hautan hezi? »

Emazteak orduan hartzen du erkhatza
Eta chiminiatik gizonak laratza
Batek uma-ahala (*berriz*) bertzeak; ai! ai! ai!
Oi zen eder guduan holako bi etsai!

Eltze, zartain, gathelu, oro nahasteka,
Lurrerat arthikiak dabiltza jauzteka,
Goaten naiz jaun-andre (*berriz*) heien bakhetze-
Umaturik hor naute igorri etchera. [ra.

LXII

ANDRIAK SENHARRARI KOPLAK

AIREA : *Donostiako hirur damatcho*

1

Urthe hainitz oraino ez dela
Eman zauzkiguten koplak
Edari gocho zale giñela
Emazteki eskualdunak (1).

2

Hirriz zabaldurik ziñagozten
Plaza guzia bethea
Gure berrien ongi aditzen
Kontentik zagon jendea.

3

Pello zuk ere ba lauzkatzu
Kopla zembeiten bideak
Orai aditu behar ditutzu
Guk bezain ongi zureak.

4

Igandetan bazoaz plazarat
Nahi duzun arteraino
Goizetik sarthua ostaturat
Han zaude arratseraino.

- (1) Juana khentzatzu
Asmu tzar horiek burutik
Ez dugu gerla beharrik.

5

Eguna han deramazu aise
Zure moltsakuen gostuz
Jan eta edan ederki aise
Atseginak ongi hartuz.

6

Mahain hartarik athera orduko
Paretaketan zabilta,
Harek lagundurik atchikitzekeo
Berdintsu zure balentza.

7

Ardura bazabiltz merkatutan
Eta tratu bide guthi
Etcheratzen zaizkit gauerditan,
Kasik hola zabilta bethi.

8

Berandu ethortzen zinen bathez
Gerthatua den afera :
Ederki trumpatu zinen athez
Ganik hauzoko etchera.

9

Ene kalakak kechatzen zaitu
Huntan beraz lana bego
Oro nik erran behar banitu
Zer ez nuken errateko.

10

Ea, ea
Ai zer senharra (*bis*).

Juanak arrozoina du (*bis*)
Hobeago izanen zen
Senharrik hartu ez balu.

LXIII

FRANTZIA ETA RUZIA

EDO

Bi Arrano hirur Beleri

AIREA : *Andre Madalen*

1

Frantsez herria gure Jainkoak,
Hire gainean zauzkak begiak!
Orai artino hedatu dauzkik
Ongi handiak zerutik!
Hogoi bat urthe dituk iragan
Bakhar bakharrik zoko batean
Egun Frantzia, Norte aldetik
Adichkideak jin zauzkik.

2

Gau ilhun eta beltzetik landa
Izaiter huen azken kolpea,
Belek ez nahiz jeik' hindadien
Sendatzerik ez onhesten!
Eta orduian gure herria
Oino sobera ez azkartuia,
Ikharan eta auhen minetan
Hindagon hortzak karraskan!

3

Bainan Jainkoa hitaz orhoitu
Hire bihotza orduian boztu :
Ipharretikan jin zauku guri;
La^uuntza eta sokorri!
Nort'Arranuak eman dik boza,
Hegal kolpe bat gero guardia!
Orai zatozte *hirur beleak*
Biga gaituk nagusiak?

4

Bi arranoak hirur beleri
Bethi guardian beha dagozi
Noiz igituko diren hirurak
Noiz alchatuko banderak!
Gure Jainkoa eta *Ruzia*
Frantziarentzat balimbadira,
Jin ahal daizte ifernutikan
Beleak oste handian!

5

Ruzia beraz da gure alde
Orduz geroztik beleak gorde;
Ordutik ere gure zauriak
Oro dire estaliak!
Nort'arranuak hek pherekatuz
Hementik hura guk sustengatuz.
Hegalak zabal airea gaude
Sekulako adichkide!

6

Urthe gutiren barnean dugu
Adichkidantza ongi finkatu,

Geroztik elgar dugu phestatu
Bagoazi eskuz esku!
Bien indarrak betan emanaz
Nor trufako da bi arranoez?
Goraki diot : Biba Frantzia!
Biba, bai, biba Ruzia!

ÑABARRO.

LXIV

OHORE LABORANTZARI

Munduan oi! zein eder den)
Ohorezko bizia;) *bis*

Guziz laborariaren

Lanak irabazia.

Hark du orai nola lehen

Hazten mundu guzia.

Laborantza, gauza handi

Eta botheretsua!

Hartan da lanean ari

Jainkoaren eskua.

Gizonaren eskuari

Berma dadin lothua.

Ez balitz laboraririk

Hits lagoza bazterrak.

Ez liro gauza handirik

Eman alhor alferrak :

Hiritarra, hik segurik

Zer jan hezaken, errak.

Bizitzeko behar diren
Gauza lehen lehenak,
Bihi, fruitu, zer nahi den...

Oilo, abere gizenak ;
Jendeak laborarien
Eskutik dituk denak.

Orhoit gaiten arno hori,
— Aihenaren odola, —

Edatera norik orori
Ematen duen hola.

Jakin gabe ez da sori
Edatea nihola.

Laboraria, lanean,
Egunaz da nekhatzen ;

Bainan gero arratsean
Familiaz gozaten

Gabaz aise da ohean
Goizeraino lokhartzen.

Laborari etchetan den
Hauk haur eder lerroa!

Zangar lodi, gorphutz lerdan,
Larru garbi, sanoa ;

Aita ama leialeen
Ondorio gozoa.

Igandez, Eskual-herrian
Eder laboraria!

Elizan kantaz lorian
Plazan pilotaria :

Chahartu 'ta jar-harrian
Juje 'do chaharia,

Laborantzari ihesi
Hambat seme alaba
Ai! ondikoz baitohazi
Toki arrotzetara!
Alhorrak larre 'ta sasi
Hara han daiten bara.

ZALDUBY.

LXV

ORAIKO NESKATCHAK

AIREA : *Arkulo heldu da menditik.*

ALABAK

Ai! ai! ai ama! burua min!
Artho jorrarat gan ezin!
Josteko batzu nere gelan orai banintuzke behin;
Bertzenaz ez dakit zer egin.

AMAK

Bai, nere haurra, bahuake
Nahi badun izan bake :
Hire aitak ema-sabelaz-ez-din batere sinheste,
Zertako hartu du emazte?

ALABAK

Mankan, ama, othe da kafé?
Chortatto bat nahi nuke.
Khurrukaka nere sabela nihon ere ez dagoke;
Laguntza zerbait behar luke.

AMAK

Bai, nere haurra, izanen dun,
Kausi badezaket nihun,
Agorrient ttantta bat ere chichari hiltzeko on-
Beharra badut nik ere egun. [dun,

ALABAK

• Herriko besta hemen dugu
Beharko naiz ahalketu!
Soin berriaren egiteko aitak ez omen du diru
Beharko dugu enganatu.

AMAK AITARI

Zein ilhun zauden Piarres;
Zeren duzu kopeta beltz?

AITAK

Ai! Maria, diru galdea eta nik moltsan baterez;
Etchea bethe dugu zorrez?

LXVI

SARAKO IHESLIARREN KANTUAK

Nora zoazte hor gaindi ardi nahasiak?
Espainiara goazi, doi-doya biziak.
Jauna ahantz bekitzu guk egin gaizkiak,
Gosez hil ez gaitezen mendian guziak.
Emazteak ikharan senharra bilhatzen
Gizonak emaztea orori galdetzen
« Zer egin zare Ama? non da ene aita? »
Horra urragarri den haur gaichoen pleinta.

Etchelarren heldu ta, oi, gure lastima!
Lurrean sartu zuken nork bere arima;
Nihork ez du leihorrik ez norat anima;
Zembat bagira bizi haimbertze bitima!

Koko beltzak ez gaitu segur urrikari.
Chichpaz eskaintzen dio Frantses gizonari,
Eskualdunak baxharrik demagu janhari
On eginaz, Jauna, zuk emozu sari.

Gure galgarri haizen, Martin Dulunia
Bizirik yan darokuk bulhar-haragia
Athor eta ikusak gure hagonia
Hire baitan Jaunak sar dezan argia.

Zeruetako Jauna, barkha! barkha guri!
Eta guri bezala egizu orori
Barkhatu diozute zure etsayeri
Halaber nahi dugu guk egin gureri.

Bainan bihur gaitzazu gure Elizara
Ikus dezagun orok, ikhus gure Sara
Begiz ikhus detzagun, batzuk haurrideak
Zembaitek burhasoak eta orok etcheak :

Ez bazaitzu komeni mirakulu hori,
Indar emozu othoi gure bihotzari
Zure nahi saindura dadien sumeti
Zure manamenduak iduk detzan bethi.

LXVII

HALAERE

Errepika

Halaere, halaere,
Nik ez eskas deusere
Halaere, halaere,
Ez dut eskas deusere.

1

Ez naiz ni embachadore
Dirurik ez dut batere
Pobre naiz bai nahi ere
Zaku bat aski zaut nere
Halaere...

2

Asto bat nuen eskutik
Tiratzen ezpain peko-
[tik
Bizkarra hautsi erdi-
[tik,
Beha dago errekatik.
Halaere...

3

Benedikatu eguna
Atzo izan dut fortuna
Goraintziño bat gizena
Dena hitz hutsez egina.
Halaere...

4

Behi ferra bat lurrean
Bazen bide bazterrean
Emanik zaku barnean
Galdu dut gaur ilhun-
Halaere... [tzean.

5

Ongi nahi dut khondatu
Behin zer zautan ger-
[thatu
Galtza berriak urratu
Lapharrek phuska gel-
Halaere... [ditu.

6

Merkhaturat zaut be-
[hartu
Egiteko zembait tratu
Gizon batek nau trom-
[patu
Sobera nayo behatu.
Halaere...

7

7	10
Eman dut canna berria Mizpira baten adarra Ordainez izan zuhurra Denaren zango ma- Halaere... [khurra.	Ene ezanta gogorra Azpitik taula gogorra Gaiñetik taula idorra Aise dut makhur biz- Halaere... [karra.
8	11
Khondu berri arratse- [tan Eskuko bortz erhietan Ez naiz erori zorretan Nahiz ez naizen hartze- Halaere... [tan.	Haize jauna da sarthu- [rik Hamar zirripuetarik Sudur mokoia freskorik Ez nau emaiten phau- Halaere... [surik.
5	12
Artho zurmindu jateko Gauaren iragaiteko Behatza jaki lekhuko Ez dut lanyer gizentze- Halaere... [ko.	Ordeinoa egiteko Laur notari ez beharko Zaku bat duket uzteko Primarik ez da boztu- Halaere... [ko.

LXVIII

NAUSIA, MUTHILA ETA ERBIA

Behin muthilarekin nausi bat ari zen Larre zabal batean iratze phikatzen. Toki hura erbiez famatua baitzen Han ihizlari zenbait egun hartan bazen.	Bet betan tiro batzu hor dire aditu. Gure gizonek ere buruak goititu, Erbia bat heier buruz herrestan zen heldu, Gaichoak berehala indarra du galdu.
---	---

Nausiak laster batez
erbia harturik
Ezpal baten pean du
ezartzen gorderik
Irri gozo batekin
erten duelarik
« Erbikiz aseko nuk
muthil....., ni segu-
[rik.....! »

Muthilak bere baithan
hitz hoik entzun eta,
Zioen : « Jasta ere
enetzat ez duka?
Ai! mercezi huke to,
gantz handi gorman-
Jabeak jin balite [ta...!
eta gal baheza. »

Hain sarri bi jaun ziren
hetarat ethorri,
Galdez eian erbi bat
zutenez ikhasi.
Ezetz zeien nausiak
murriz ihardetsi,
Eta bere lanari
lothu zen zorrozki.

Muthilak aldiz kheinu
ezpale aldera
Salhatzeko bezala
han zerbait bazela,
Jaun heiek hatzemanik
erbia horrela,
Jotzen dute nausia
lihoa bezala...!

Pasez erdi hantua
nigarrez utzirik,
Ihizlariak urrun
bazoazilarik;
Muthilak erten dio
irriz dagolarik :
Nausia hartu tuzu
zanpak..., zuk segu-
[rik...!

Egintza hunek dauku
ongi erakusten,
Nola garen lur huntan
elgarren behartzen.
Zorionean bertzez
ez dena orhoitzen,
Zorigaitzean lagun
guti du izaiten.

A. AINTCIBURE, *Zabaltzarrá,*

LXIX

AINGERUA ETA HAURRA

1

Aingeru bat jeutsirik
Zerutik lurrera;
Sehaska bati zagon
Arraiki begira.
Haren barnean mirail
Batean bezala
Haur batean ikhusten
Zuen ber'itchura.

2

Aingeruak aphaalik
Hau dio erasi :
— « Ni iduri haur ona
Zer haiz hemen bizi?
Haugi zerurat laster
Enekin ihesi.
Han gituzkek gu biak
Milaka hobeki. »

3

Hura duk dohatsuen
Lekhu hautatua,
Atseginez arima
Duk pulunpatua,
Zoriona duk choilki
Han pairatzekua,
Eta ongi izana
Bethierekua.

4

Hemen bizitzen bahintz
Laster hiretako
Atsegabea huke
Gudian artzeko
Egun bat jin balakik
Bozkariatzeko,
Doloretan hinteke
Biharamuneko.

5

Hire kopeta lagno
Thonarik gabia
Zertako nahi gabez
Laiteke histia
Ai! hire begi ezti
Inozent garbia.
Zertako nigar minez
Laite hondatia.

6

Ez ez zerurat hou hi
Deitzen zorionak
Hura ez dik balio
Mundu hunek denak
Lur huntan pairatzeko
Hik hituen minak
Orai danik barkhatzen
Dauzkik Jainko onak.

7

Etche huntan ez beza
Nehork egin nigar.
Nola hire sortzeak
Eman baitzeien khar,
Zorion bera deyek
Orai utzi behar.
Bai hala dezatela
Hire galtzea har.

8

Gutiago ez beza
Nehork har dolurik
Ez dezala seinala
Deusek hil herrik
Hi bezala haur gazte
Johan direlarik
Azken eguna dukek
Hemen ederrenik.

9

e Bere hegal churiez
Area joz legun
Aingerua badoha
Zeru alde urrun
Bertze bat baderama
Berekilan lagun
Gaicho ama maitea.....!
Hire haurra hil dun.

LXX

OILOA ETA MIRUA

AIREA : *M. de la Palisse*

Errepika

Lauda zagun lauda
Oilo-ama gaichoa;
Lauda zagun lauda
Ama egiazkoa.

1	7
Oiloꝑbateg uimeak Bazituen berekin Hegalpean gordeak Ahalaz artharekin.]	Miruak ihardesten Egarritua nago ; Odola dut edaten, Zuena nahiago.
2	8
Haurrak gosetu zaizko, Norat egin ez jakin, Laster hetaratzeko, Mokoan bazkarekin.	Behar baduk odola, Oilo-odol garbia, Erranen dauiat nola Hil hire egarria.
3	9
Doha oilo gaichoa Bihotz minez hartua Familia osoa Ohatzean bildua.	Hire moko zorrotza Sar bihotzean niri; Egin ase bat gaitza. Bainan deus haurreri.
4	10
Betan etsai gaichtoa Yausten zaio mirua; Oi! ezin bertzezkoa Ama hunen gudua.	Ichildu da doidoia, Hor dohako gainerat Oiloari etsaia. Biziaren khentzerat.
5	11
Umeen auhen-mina Aditu dueneko Airez-aire da jina Hekien salbatzeko.	Moko eta ezproina Sarturik bihotzean, Ase da gaichtagina Amaren odolean.
6	12
Oihuka : gaichtagina Hatsa dautak khendu- Halere nik fin-fina [ko. Ohatzea zainduko.	Hire pareko Satan, Miru gaichto debrua Zorrotz aztaparretan Funditzen dik mundua.

13

Ume hekien pare,
Aithor zazu egia;
Zu, gizona, zu zare
Odolaz eresia.

14

Oilo-ama maitea;
Da Jesus gure Jauna;
Guretako hiltzea
Yasan izan duena.

15

Ifernuko miruak,
Parabisu-lurrean,
Lehen bi burhasoak
Eman zorigaitzean.

16

Galduak ikhusirik
Ama Salbatzaileak,
Odola ichuririk,
Begiratu umeak.

CHALBADOR.

LXXI

**ERIA EZAGUTZAZ BETHEA
ERRECHINOLETARENTZAT**

Kantarien errege!
Hire kantatzeko,
Gai denik nor daiteke
Hitaz beraz kampo!
Geroztik itsumendu
Zerbait othe dut nik?
Ez, ezkertiak ez du
Neurritzen indarrik.

Modestiaz bethea,
Gauaz duk kantatzen,
Unhaturik jendea
Lo denean jartzen.

Hik uste duk bakharrik
Haizel'atzarria;
Erne zagok hargatik
Khechu den eria.

Bai, erne zagok eta
Oi! ohatze pean!
Sasitik hire kanta
Hasten dukanean,
Ordutik ene minak
Zaizkidak ichiltzen,
Eta gau luzeenak
Labur iduritzen.

Maiteaz orhoiturik,
Hago hasperenez,
Hurbil izanagatik,
Gauaz ikhusten ez,
Ai! nahiz agian hiri
Lagun itzalia,
Kanta kantazak bethi,
Ez ahantz eria.

Batzuetan gorago
Duk alchatzen boza,
Orduan urrunago
Duk senti esposa :
Oi ! apha!, berdin gora,
Zoin den hunkigarri !
Maiz zohak bihotzera
Handik denak jalgi.

Zertako primaderak
Ez iraun bethiko !
Iphar gocho, loreak,
Bakharrik lekhuko !
Laster (zorigaitzean !)
Demboraren ihes,
Ganen haiz ni ohean
Utzirik nigarrez.

Adios! bizi banaiz,
Heldu den urthean,
Othoi phausatuko haiz
Ohiko tokian ;
Lanjeretik han urrun
Ta hurbil maitea,
Kantatuko duk legun,
Emadak fedea.

ERI BAT.

LXXII

ENE CHARAMEAREN AUHEN MINAK

Ator, ator, ene lira,
Ene lagun leiala,
Ator auhendatzera
Ene zorte krudela :
Orai athera-etzatzik
Hire soinu saminak,
Oiharzunari errotzik
Hik ene bihotz minak.

Itsasoan ikhus-azu
Untzi diruz bethea ;
Orai artio egin du
Bai uruski bidea :
Uhinak dire apaltzen
Haren inguruetan ;
Haizeak ditu hampa-
[tzen.
Haren belak lorietan.

Hurbildua da porturat
Lorios eta fier (supher);
Horra non doan sartze-
Aberats eta eder. [rat
Jadanik plegatzen ditu
Plegatzen bere belak
Hala choriak hesten tu
Kalatzean hegalak.

Kolpe kolpez alcha-
[tzen da

Furian chirimola;
Untzia kostarat doha,
Arrolaka dabillala:
Hara hara non den hari
Uhiñekin guduan;
Galdu behar du tristeki
Portuaren aldean...

Egik auhen ene lira
Egik minki auhena:
Ni nauk ni nauk untzi
[hura.

Funditzerat nohana;
Harat hunat arrolaka,
Gaitzak bere besotan
Nabillak pulumpaka
Tombaren uhinetan.

Oraño deusek bidean
Ez ninñuen trabatu;
Ez dut ene itsasoan
Arrokarik aurkhitu:

Helas! orai naizenean
Porturat allegatu,
Behar naiz ni uhinpean
Uhinpean funditu.

Chirriparen bazterrean
Eder zagon zuhaitza;
Erroak barna lurrean,
Aldaskaz aberatsa,

Burua zaraman gora
Fresko eta ostotsu:

O zuhaitzaren ederra
Hor bizi behar baltu!

Bere sor lekutik goi-
[zean,

Norbeitek du idoki;
Atze lur idor hotzean;
Bislandatu kruelki:

Eta hasi da ihartzan
Yadan arrats bereko;
Bihar ez da on izanen
Baizen su egiteko...

Egik auhen ene Lira
Egik minki auhena,
Ni nauk ni nauk zuhaitz
[hura.

Ihartzera nohana:

Helas! ene sor lurrean
Eder indartsu nintzen;
Landatua lur atzean
Bihar ez niz izanen.

Harat, hunat hegaldatzen,	Seme batek utzi zuen
Ikusazu paluma;	Bere ama emea,
Maiteki bazka bilhatzen	Utzi nahi ez baitzuten
Bere umentzat ama :	Amarekin semea;
Lotsarik beldurrik gaitzen,	Haurrak zuen maite
[be	[ama
Amak ere bai haurra;	
Hor hemenka dabila:	O dolore! o lastima
Ez du gogoan deus ere	Separatze gogorra :
Baizen bere familia.	Ama ganik urrun dela
Gaichoa zeru goratik	Gaitzak hartu du seme
Miruak ikusi du;	[hura
Haren aztaparretarik	Amaren zorte krudela
Nork oi nork kenduko	Haurra dohako hiltze-
[du :	[ra.
Jadan airean behera	Bere haurra galduz ge-
Tiroaren pareko,	[roz
Hegaztin tzarra gañera	Ama du hil beharko
Gaichoari dohako...	Ez bide da bizitzekotz
Egik auhen ene Lira	Haurra gabe biziko...
Egik minki auhena!	Egik auhen ene Lira
Ni nauk ni paluma hura	O dolore! o lastima!
Herioak naukana :	Ni nauk ni nauk seme
Arimentzat bazka bilhatzen,	[hura
[tzen	Ama hura ene ama :
Trankilki nabillala.	Ni bakarrik zahartzeko
Gaitzak ni auk arrapatzen,	Esperantza nindian;
[tzen	Ez dik nihork altcha-
Sortzearen krudela!	[tuko
	Oi erortzen denean.

Jauna zuk ene bizia	Gogotik dautzut ema-
Hartu nahi baduzu,	Jauna, ene arima; [ten
Zu zare ene nausia,	Zure eskutan dut uzten
Zurea da hartzazu :	Hiltzerakoan ene ama.

LXXII

IRATIKO ARTZAINA

AIRE HUNEN GAINEAN : *Ene andria ohian...*

1	Gauak zerua du urhez-
Garazi bortu gainean,	[tatzen
Iratiko oihanean,	Ihintz gozoa ichurtzen !
Artzain bizi naiz uda	Gora fagoa hedatzen !
[denean,	Berotik nau gerizat-
Fagoaren gerizean,	[tzen.
Garazi bortu gainean,	4
Iratiko oihanean.	Errege dugu jarria

2	Marro bulumba larria :
Choragarri da bortua,	Utzirik dabil bozik her-
Elhurra bada urthua :	[ria,
Bazka gizenen badut	Adar handi bihurria :
[hautua,	Errege dugu jarria
Uda negu urtatua,	Marro bulumba larria.

5	Ardiak doaz ondotik,
Choragarri da bortua,	Bulumba hasiz geroz-
Elhurra bada urthua.	[tik :
3	Berrehun goare ozen
Gora fagoa hedatzen !	[lephotik.
Berotik nau gerizat-	
[tzen :	

Athera ziren herritik : Olha zaharren barne-
 Ardiak dohaz ondotik, [tan,
 Bulumba hasiz geroz- Koblak euria denetan.
 [tik.

6

Otseho buru zabala.
 Handi duk hire ahala :
 Behar orduko baduk
 [uhala :
 Sendo burdiña bezala :
 Otseho, buru zabala,
 Handi duk hire ahala.

7

Artzain bagare men-
 [dian,
 Saro zabalen erdian :
 Chirola dugu eguer-
 [dian :
 Pilota bere aldian :
 Artzain bagare men-
 [dian.
 Saro zabalen erdian.

8

Olha zaharren barne-
 [tan
 Koblak, euria denetan,
 Errepikatzen dire arte
 [tan
 Bi eta hirur bozetan.

9

Chantcho nik maite
 'dudana
 Da chirolaz hoberena :
 Hurbilarazten du bere
 'gana
Garmin artzain mo-
 [khorrena,
 Chantcho, nik maite
 [dudana
 Da chirolaz hoberena.

10

Choratzen du arthaldea
 Uztera alhapidea;
 Otsoak ere galtzen go-
 [sea.
 Guganat hartzen che-
 [dea!
 Choratzten du arthaldea
 Uzterat alhapidea.

11

Chirolak ditu oihanak
 Hasperenetan emanak
 Errekan dire jausten
 [auhenak :

Chirolari daudezenak
Chirolak ditu oihanak
Hasperenetan emanak.

12

Bortuan sasoin ederra
Chantchori diot esker-
[ra.

Baderamaiot, neure be-
[harra,

Mizpira baten adarra.

Bortuan sasoin ederra
Chantchori diot esker-
[ra.

13

Nik badut kaiku lerria,
Chantchok aurthen
[ekharria.

Zurean lantuz du ezar-
[ria

Dantza khordan gazte-
[ria :

Nik badut kaiku berria,
Chantchok aurthen
[ekharria.

14

Ibaia doha luzatuz,
Itsas alderat handituz :
Ithurburuan ahuspeka-
[tuz,

Suntsitzen dut hurru-
[patuz :

Ibaia doha luzatuz,
Itsas alderat handituz.

15

Hedoia dathor airetan
Su zimiztak erraictan !
Ihortziria sarkhor de-
[netan,

Zeinhatzen naiz ikha-
[retan

Santa Barbara, ni bai-
[than,

Balia zaizkit gau hun-
[tan !

16

Iguzkia zauku sartzen.
Belhauniko gare jar-
[tzen

Igandez *Credo* dugu
[kantatzen,

Oihartzunek ihardes-
[ten !

Bihotzak dire mugitzen
Eta begiak bustitzen.

17

Harrotzen but hausper-
Aphaintzeko janharia,
Chingar, esnekin, thalo
'guria !

Lakhet dugun hazkur-
'ria,

Ikhus artean herria,	19
Hoiche da gure bizia.	Bestak herrian badire,
18	Ezin goazke batere,
Zimaildurik iratzea,	Igortzen ditut hemen
Egiten dut ohatzea,	[halere
Ez baita luze loharka-	Goraintzi choil hauk
tzea,	[nik ere :
Maiteekin mintzatzea!	Kantatzen ahal badire,
Egik, Otseho, zaintzea,	Ez dut galdetzen deus
Otsoekin hizkatzea!	!ere.

M. LANDERRECHE,
Apheza.

LXXIV

EMAZTEKI MOZKORRAK

AIREA : *Manuel tratuen astoa*

Zembeit hitz orai ditut bertsutan ezarri
Laido egiteko andre mozkorri.
Gizonen begietan dire higuigarri
Emanak direlakotz arras arnoari.

Egartsu tzar hori

Lothua emari

Da auhendagarri!

Eta izigarri!!!

Holako emak dire urrikalgarri!!!

Ikhusten tugu heltzen ostatuetarat,
Urhats bezimbat beiratuz gibelerat.

Sarthuak direnean barneko alderat,
Ez ditazke atrebi hitzez galdatzerat,

Beira begitarat,
Kurri alhaserat
Kikera hartzerat.
Guri gordetzerat

Opor debru hartan zer dohan triparat.

Hiru edo lau erri dituzte altchatzen,
Ostalerarekin hola elgar aditzen,
Amarru handirekin barrikarat heltzen
Hurbildu direnean kokoriko jartzen.

Han tugu ikhusten
Hurrup, hurrupatzen;
Lauctan berratzen
Dire atrebitzen

Chutitu orduko lurrerat erortzen.

Berek bertzerenak dituzte iresten ;
Zeruaz eta lurraz, bihotzez ukhatzen,
Haurtcho gaichoez ere ez dire orhoitzen,
Bethi edanarekin dire egarritzen!

Arras alfer jartzen,
Oboingoan lotzen,
Lohi bilhakatzen.
Hori da gerthatzen

Sudurra kikeran maiz delakotz sartzen.

LXXXV

SOLDADO LAGUNERI

AIRIA : *Oilanda gazte moko fier bat gure
herrian badugu.*

1

Mila zortzi ehun eta lau hogoi eta hemeretzi garrena
Frantziari zerbitzuaren errendatzen garena
Penan direnen kontsolatzeko orai izan dut ordena
Nahiz ez den ene gradua ofizioan gorena.

2

Zortheak deithu izan gaitu beraz adichkide onak.
Erresumaren zerbitzuko oro elgarren lagunak
Eta laster anaia gare oi guziz Eskualdunak
Aberats ala pobre izanik elgarrez estimu onak.

3

Chuberotik, Laphurditik, eta Bachenabarretik,
Ethorri izan gira hunat urrun Eskual-herritik
Zer ikhusi behar othe dugun asko gogoeta eginik
Bizitze berri bat hasten baitugu hemen khausituz
[geroztik.

4

Eskual-herrian Libertatian eder zen gure loria
Nun aurkhitzen ahal othe da zorion bat hobia?
Hemen aldiz giltzen azpira maiz komplimendu
[garbia.

Gure esklabotasunaz dute gati miseri'kordia.

5

Eskual-herrian bezala hemen ez dugu khausituko
Karta yokoak, eta pilotak, oneski libertitzeko
Bainan bada beste yokorik guri changrin emaiteko
Jainko Yauna dut othoizten beti pazientzia hartzeko.

6

Utzi behar izan ditugu gure sor-lekhu maiteak
Burhasoak, haurrideak eta adichkideak,
Zer bihotz-mina eman daikun orduko gure zortheak,
Gure lagun maite heieri adio erraiteak!

7

Geroztik hemen izaiten dugun bada zerbait nahi-gabe
Nik erran gabe badakizue orok dudarik gabe
Larderiarik handienez, libertateaz ez yabe
Pena horren medioz gare beraz hemen dohakabe.

8

Horren gantikan ez dugu behar lege hori kasatu
Zeren bakhotchak bere aldian behar baitu phasatu
Eta Frantzia maitea guk behar begiratu
Bakhotchak gure egin ahalaz behar dugu sostengatu.

9

Beraz sobera gogoeta ez dezagun, ez, egin
Penak yasan behar baitira pazientziarekin
Libertatea ethorriko da bai segur demborarekin
Eskual-herrian gozatzeko gure lagun maitekin.

10

Arte huntako penak ditugu ichilik sofrituko.
Libertateko egun ederra guri ethorri artino.

Gero guziek elgarrekin erranen dugu oraino
Biba! biba! zu, libertatia, gau et'egunak diraino!

Manech ETCHAMENDY, *Esterençuby-arra*.

LXXVI

EGUN BAT INFIRMERIAN

1

Erran duzun bezala, Gratien maitia,
Eritasun bat badut, nik, hainitz handia,
Mafrundi ta sukharra, bat eta bertzia
Deus handirik ez dire, bainan gosetia!...

2

Gaitzak ninduenean ondikotz sesitu,
Ene biziaz nuen bethikotz etsitu.
Biharamunean nintzen ohean gelditu :
Jeiki nintzenekotzat bazen appetitu!

3

Barraiatu zenean gaitzaren berria,
Guziek nahi zuten ikusi eria.
Batek erraiten zuen : « Trichte du begia! »
Bertze batek ondotik ; « Gaitza du handia! »

4

Eriak, mement'hartan, zer zuen pentsatzen,
Adiskide maitea, ez dautzut erraiten.
Gaitza haren baitarik oraino urrun zen,
Ezen, pausatu nahiz, gelditua nintzen.

5

Jeiki eta gan behar infirmeriara
Bainan han sartzekotzat behar zen papera.
Eman zarotanean Leutrek afera,
Joan nintzen berehala erien athera.

6

Athea ideki 'ta, nik zer dut ikusten?
Boltichur bat, lasterka, ni ganat heldu zen :
« Halto! adiskidea, ez duzu aditzen?
« Pasaportarik gabe ez da hemen sartzen. »

7

Nik orduan sakelan sartzen dut eskua
Eta atheratzen dut paper galdetua,
Erraiten dudalarik : « Oi mila debrua!
« Nungo presondegian othe naiz sarthua? »

8

Boltichura heldu da kadira batekin
Eta erraten darot : « Jar zaite hor, Pattin. »
Nik aldiz errepusta : « Milesker Kattalin;
« Othoi, laster zatozkit, gosariarekin! »

9

Oren baten buruan. horra Boltichura :
« Zer nahi duzu, Pattin, tizana ala ura?
— « Zoazkit hortik, Kattalin, ez naiz jostagura;
« Emazu berehala oilasko bat sura. »

10

Goiza pasatu eta, ethorri eguerdi,
Bainan ene oilaskoa ez baitzen ageri!...
Orduan erraiten diot ene buruari :
Sendo daitakeena ez dadila eri!

Eguerdi pasatu 'ta, oren batarekin,
Heldu da Boltichura arroltze batekin,
Erraiten dautalarik : « Har zazu hau, Pattin,
« Ongi egonen zare gaurko, zu, horrekin. »

12

« — Zoin oilarrek errun du arroltze eder hau
« Irets netzazke aise holako hamalau!
« Jadanik pasatu tut aski arin bi gau,
« Heldu den gauarentzat marka ona duk hau! »

13

Eguna pasatu 'ta, heldu da arratsa;
Gau hartako ametsentzat ez nintzen ni lotsa.
Etzen laster ethorri biharamun goiza :
Beheiti jautsi nintzen sendaturik ontsa.

14

Jadanik pasatu tut presondegi frango,
Bainan orotan bazen zerbait asetzeko.
Goitikoan azkar eta behitikoan flako :
Ez nauk ni gehiago infirmeriarako!...

ELISSAMBURU.

LXXXVII

GEZURRA ETA EGIA

AIREA : *Iruten hari nuzu*

1

Oraiko demboretan, andere egia
Eri baten itchuran, ilhunik begia.
Huna nondik heldu den (*berriz*) hunen gaitz
Gezurrak irabazi dioke hauzia. (guzia :

2

Sasoin gaichtoa, eta guziz aro tcharra,
Kampoan utzi dute andere chaharra.
Hotzak aurdik dezake (*berriz*) laster hil gogorra.
Ez badu hatzemaiten nombeiko leihorra.

3

Bet-betan emazte bat hor agertzen zaio!
Itchuraz eder, bainan gezurra dario.
Aberatsa omen da (*berriz*) berak hala dio.
Ageriko da sarri zer duken balio.

4

Egun on, anderea, du hunek erraiten.
Bakharrik, lekhu huntan, zer daju egiten?
Hark garbiki egia (*berriz*) dio ihardesten :
Hormatua nagola ez duzu ikhusten!

5

Galdegiten diotet hor dohazineri :
Othoi, eman dezaten atherbe bat niri.
Kasurik egin gabe (*berriz*) ene galdeari,
Lotzen dire ikharan oro ihesari.

6

Zorigaitzez! derasa bertzeak faltzorik,
Zure hitzaren nehorik ez gutiziarik.
Ni baino lehenigo (*berriz*) sorthu zarelarik,
Ni bezala mun luan etzau le jarririk.

7

Oro izitzen tutzu, nehor ezia mintza.
Philda tchar horiekin zertako zabilta?
Etzare ez abila (*berriz*), luna azken hitza :
Dezagun elgarrekin mundua zerbitza.

8

Zato enekin, biak ibiliko gare,
Ene kaparen pean berotuko zare.
Orotan ikhusiak (*berriz*) bi ahizpen pare,
Ez duzu deus galduko enekin zuk ere.

9

Hola, gure artean, gezurra mintzatu.
Bere solas ederrez gaitu enganatu
Gezuraren gainean (*berriz*) bada zer kondatu.
Azkenekotz behar du mundua hondatu!

10

Egia dugun maitha bethi bihotz onez,
Zerurat baiterama bide chuchenenez,
Gezurak ifernurat (*berriz*) orhoit hango penez,
Han gezurraren gatik sofritzen dutenez.

ARGIBIDE.

LXXVIII

CHORI KAIOLATIK IHES GOAN DENA

AIREA : *Soldadoaren paga bi sos eguneko.*

Kaiolan nintzenean, maiz nindagon triste,
Kampoko lagunetan bainuen sinheste,
Libretasuna ona zela nuen uste

Orai arte,

Amets, amets zoroa! hik egin nauk kalte.

Banuen zertarik jan, bai eta zer edan,
Deusen eskasik etzen enetzat kaiolan.

Bainan guzien gatik, nintzen errenkuran,
Banuen lan,
Aski zabalik ezin arterik atzeman.

Ene arthatzailea fidaturik nitan,
Athea idekirik behin utzi zautan,
Nahi nuena egin orduan ni hautan,
Lorietan,
Lagunetara laster goan nintzen airetan.

Lehen ni usatua lo trankil egiten.
Orai huna berri bat zer dudan aditzen,
Gau-ihizi batzuek direla ibiltzen,
Chori biltzen,
Aztaparren urtean dituztela hiltzen.

Gauaz beldur bizian, egunaz ikharan,
Non-nahi irriskatzen sartzea segadan,
Holakorik ez zaitan burura kaiolan,
Nintzenean;
Zoin gaizkiago naizen hobeki ustean.

Hegalttoak oraino ditut laburregi,
Nik nola ihes egin belatch gaichtoeri?
Bertzeak bezain airos ez naiteke segi,
Laguneri,
Zer lana eman dudan ene buruari?

Ene hegalak aski luzatu orduko,
Uda akhabaturik negua hasiko;
Berriz uda lehenik ez da ethorriko,
Enetako,
Izotz, elhur, hormetan, nola naiz biziko?

Gaztea nahi bada egon segurean,
Ez dadiela eror nik egin hutsean;
Bainan asmu hoberik harturik buruan,
Deskantsuan
Egon bedi kaiola ongi zerratuan.

DARROUPE HARLUZ.

LXXIX

ARRAÍNA ETA BERE UMEAK

AIREA : *Adios Guetharia, adios Bidarte.*

1

Etsemplu hau hartu dut Parisko hirian
Gerthatua omen da hango ur nausian
Arrain bat han bizi zen ur haren erdian
Umeak gal beldurrez ikhara handian.

2

Beldurra erakusten zioten erranez :
Mesfida zaizte, haurrak, ur hunen bazterrez.
Bazterrak oro dira betheak etsaiez,
Arrantzaleen asmuz, orobat belatchez.

3

Ama ona zaioten horrela mintzatu,
Bainan gazte ergel hek doidoia aditu,
Azkenekotz amaren erranez burlatu
Gero, bethi bezala, irri-trufak sartu.

4

Aphirilan mendiak elhurak churitzen,
Haizeak urtzen ditu eta jautsarazten

Urak handitzen dire, gero atheratzen
Bazter guzietarat lurrez-lur he latzen.

5

Oihuka hasten zaizko amari umeak :
Zer du balio, ama, zer zure elheak?
Jin bite amuekin, jin arrantzaleak,
Gu gare gu itsaso huntan erregeak.

6

Beha zazu ureri, beha zeruari,
Arbolak gehiago ez dire ageri.
Guk diogu manatzen orai munduari,
Uholde jeneral bat dela du iduri.

7

Amak du ihardesten zuhurtziarekin :
Ez zaitez tela josta, haurrak, urarekin.
Urtheak ditu bizi naizela hunekin
Ezagutzen dut bere gora-beherekin.

8

Sinhets beraz, sinhets ni, chuhur baduzue.
Dembora gutiz ura sarthuko zaitzue.
Bazterrerat joanez irrisku duzue,
Erditik, zolaz-zola, segi nezazue.

9

Bah! diote khechurik ergel hek amari :
Lehengo errepika bera duzu hori.
Adio, bagoazi, ez erran deus guri,
Bisita egiterat lekhu berriari.

10

Gure burugabeak hola mintzaturik
Athera dire oro uraren zolatik.

Barraiatuak behin amaren ondotik.
Ez dagozi ez berriz alderat bildurik.

11

Huna zer zitzaioten orduan gerthatu,
Hek uste baino lehen ur guziak sartu.
Eta nahi bezala, etsaiak hek hartu.
Bizirik hala hala zartainan friitu.

13

Haurrak, etsemplu hori dezagun balia :
Ergel hekien gisa, othoi, ez abia.
Aita-amen menean progotcha bizia,
Aita-amen aldean zeruko loria!

PARISTARRA.

LXXX

KARROSADUN BATI

1

Adiskidea, egia maite baduzu,
Atentzionez, othoi, entzun nezazu.
Sinhetsi nahi banauzu,
Hobeki muntatu behauzu,
Irabazi gehiago atherako baituzu.

2

Ez dut ikusten nihon zu bezalakorik,
Bazter orotan zare famaturik,
Gauza bat falta bakharririk.
Zaldi on bat behar nombeitik,
Bertze tresna zahar hori igortzeko etchetik

3

Ibili gabe bidean uda ala negu,
Baluke horrek oihanean emplegu,
Larrerat joan behar badu,
Ferrak khentzen ahal diozkagu,
Gaztetuko da menturaz libro uzten badugu.

4

Nahi baduzu entzun garbiki egia,
Hartu behauzu zaldi gazte berria.
Zahar huni goardia,
Fini baitu bere aldia,
Emozu lehen bai lehen erretreta handia.

5

Bihar berean kurri, ikhus merkatua,
Ez egon zaldi tresna horri lotua.
Moltsatik larga dirua,
Egin ontsa zure tratua,
Behingoz izan zaitezen gosturat muntatua.

6

Adiskidea, bethi zure zerbitzari,
Atentzione nere azken hitzari :
Loth zaite zaldi onari
Eta estal karrosa hori,
Fortuna jarraikiko da zure muntadurari.

2

Segi nezazu, nik erran bezala planta,
Entzunen duzu laudoriozko kanta,
Ah! zer gizon galanta!
Zer muntadura charmanta!
Oihu eginen dautzute : biba, biba, erranta.

— Gogoan orai kopla haukien morala,
Egin nio bai zuk diozun bezala,
Balimbanu ahala,
Bainan eskas dut metala,
Lagundu nahi nauenak, othoi eman dezala.

LXXXI

AITA ZUHURRA ETA HIRUR SEMEAK

AIREA : *Lo-lo ene maitea*

Aita batek zituen hirur seme behin,
Hek ttipiak zireno bazuen atsegin;
Gero eman diote haimbertze bihotz-min,
Zituen ongi guzien jabe nahiz egin.

Semeak mintzo ziren hirurak bildurik :
Aita zahartuz geroz ez da zentzu onik :
Landak eta mozkinak guretzat utzirik,
Hobe duzu bakean gogorat egonik.

Zerbait behar duzuen errazue haurrak :
Janhari onak ala soineko ederrak?
Orai nik zuei utziz zuzenez indarrak,
Nork dauzkit chukhaturen ondoko nigarrak

— Aita zuk badakizu, hea gaichto garen,
Zerengatik zinduke nigarra eginen;
Ait' amentzat umeak on izanen diren,
Menean jarri arte ez dute jakinen.

— Baratze gibelego zarika chumean,
Ohantzettobat baduk laur chori barnean;
To, hek eman ditzagun kajola batean,
Aita'amek haz ditzaten handitu artean
Beha zazue orai kajola hortarik.

Nola dauden umeak mokoak zabalik;
Ait'amak bazkarekin aldean jadanik;
Burhasoak haurrentzat hola egiten dik.

Kume hek hegaldaka bazohazkonean,
Kajolatik zituen igorri airean;
Ait'amak hatzemanik artetto batean,
Eman zituen biak kajola berean.

— Ikhusi dituzue umen arthatzen,
Bi zaharrek, laur gazte kajolan bazkatzen;
Baldin ait'amak umek badituzte hazten!
Nik ere onthasuna dautzuet emaiten.

Semeak hasi ziren kheinuka elgarri :
Etchalde joriaren jabe gaituk sarri; —
Ordean hazkurririk gaztek ez ekharri :
Zaharrak han zagoen goseak hilgarri!

Ala baita samurra ait'amen bihotza!

Aldiz, umerena da gogor eta hotza!

Hargatik niagok ni bilhuztera lotsa,

Beude ene eskuko landak eta moltsa!

Zembat dire munduan goizik bilhuziak

Laidoen jasaiteko menerat jautsiak,

Eskuak baitituzte haurreri utziak

Ongi eginen orJain gaizki ikhusiak.

Pierre DIBARRART, *Baigorrrykoa*.

LXXXII

GALERNA BAT MENDIAN

AIREA : *Lurraren pean, etc.*

I

Arratsalde erditan zerua hasi zen deni goibeltzen ;
Haize borthitz bat gero bortuan laster zen eman
[altchatzen,
Mendi hegalak oro zituen errabietan zafratzen,
Harripegna zahar handieri azkarki zela oldartzen.

2

Othe loredunen kachkoetan chorittoak pausatuak
Alde guzietara zagozkan mendealak harrotuak,
Arranoak aldiz urrunetik heldu ziren izituak :
Heyen hegal burrumbaz zirela dardarikatzen bor-
[tuak.

3

Mendiaren hegier behera artzain bat heldu zen
[huchtuz,
Aintzinean arthalde eder bat laster handitan haiatuz,
Bainan ardiak multzo batean beren buruak gordatuz,
Marrakaz zagozin geldituak batak bertzea berotuz.

4

Bat batean du ihurtzuriak hedoietan karraskatzen,
Mendia da ikharan emaiten baliz bezala urratzen,
Chimichtak chimichtaren gainean zerua du arraila-
[tzen.
Eremu ilhunak dituela bultagno batez erratzen.

5

Uri-uharrak dira erortzen harrabots azkarrenetan;
Ur errekek gorri-beltzatuak doazi mendi paretan :
Arranoak aldiz uzkurtuak beren hegal handietan,
Bi begiak hetsirik dagozi harripegna ziloetan.

6

Luzaz ongi zafratu ondoan ikharan zagon bortua
Eztitzen aphur bat hasi zuen haizeak bere huchtua;
Uria da emeki emeki hedoietan athertua,
Zeru goibelduan iguzkia huna nun den agertua.

7

Orduan berean arranoak oro dira iratzartu
Eta harri ilhunen gainean ezti ezta chutitu;
Beren hegal bustiak dituzte harrabotsekin zafratu
Eta karranka handitan dira zeru gainerat airatu.

8

Chuchen eta gora badoazi hegaldatuz iguzkira,
Haren inharrerri hurbildanik agur baten erraitera;
Begiak argiz erre ondoan dira itzultzen mendira,
Gorachago berriz altchatzeko beren bultaren hartzera.

9

Artzainen etcholek iguzkira orai zuten disdiratzen;
Sorhopilan aldiz ihitza zen mila suz zilharreztatzen;
Arthaldeak mendi mazelatan ikhus zitezken alha-
..... [tzen.
Anhartean galerna zen urrun burrumbaka barrea-
[tzen.

LXXXIII

MUTHIL ZAHAR BAT BERE MAHASTIAN

AIREA : *Adio, izar ederra! Adio, izarra!*

Aitak eman zerautan zerurat juaitean

Enetzat mahastia hartzeko lanean;

Artha nezala,

Aitak bezala

Haintzur eta jorra,

Laguntzat hor nuela... *sotoko ophorra.*

Etehe churi ttipi bat badut mahastian.

Sagar, udare, phiko, mertchiken artian,

Etch'aitzinean,¹

Loren erdian,

Baratze alhorra,

Dutchuluaren pean... *sotoko ophorra.*

Mahastian choriek goiz dute kantatzen,

Orduan bozkarioz lanari naiz lotzen;

Gero zait hasten

Bihotza hozten

Agortzen zintzurra,

Laster dut eskuratzen... *sotoko ophorra.*

Ez dut hiritar gisan gosari ttikia :

Biehkotchatto batekin edari bichia;

Nik dut ogia

Achal gorria,

Bai gasna gogorra.

Eta arno churitik... *sotoko ophorra.*

Neguan ez da deusik eder mahastian,
Aldachketan molkoak agertu artian,
Ikhusiz huntan,
Osto artean,
Larritzen pikorra,

Nola ahantz dezaket... *sotoko ophorra.*

Igandetan debotki meza dut entzuten
Gero lagun onekin plazetan jostatzen
Han dut aditzen

Nitaz erraiten :

« Zer muthil gothorra!

« Ez ahal dik hastio. . » *sotoko ophorra.* »

Gorphutza baitut sano, arpegia gorri
Hortako dute nitaz zerbait erran nahi,
Bainan ez naiz ni

Nihoiz ibili

Oraino mochkorra,

Izanagatik maithe..., *sotoko ophorra.*

Badut moltsa luzebat urhez hampatua,
Hal'ere ezkontzeko lotsaz gelditua,

Beldur bainintzen

Gerta zadien

Andrea mokorra,

Eta hauts ostikoka... *sotoko ophorra..*

Ene gazte lagunak ezkondu direnak,
Haurrez betheak dire orai gehienak ;

Balute ere

Bertze hainbertze,

Eznaiz jeloskorra :

Haur hainitz bezain on dut. . *sotoko ophorra.*

Herriko zahar batzuk sotorat ethorritz
Han idukitzen naute lehertua irriz.

Konkorrek kanta,
Mainguek dantza,
Oihuka elkhorra...

Biba! zaharrak eta... *sotoho ophorra.*

Burlaka hasten baita artzaina menditik,
Zaharrek errepostu mahasti gainetik :

To edantzak hik
Chirripakotik
Gibel aldez gora

Guk husteko dembora... *sotoko ophorra.*

Ophor hori ez baitzen andrentzat egina,
Hekier dut eskaintzen gathelutto bana ;

Hastio naute
Erraiten dute :
Donado zingorra!

Chehaturen ahal zaik... *sotoko ophorra.*

Bertsu hauk egitean iphar-gochoa zen,
Sotoan hari nintzen arnoen aldatzen ;

Donado hemen
Zein ongi naizen,
Egin dut aithorra,

Tente chutik aldean... *sotoko ophorra.*

PIERRE DIBARRART,
Baigorrikoa.

LXXXIV

IDUZKI DENEAN, ZOIN EDER DEN ITZALA...

1

Iduzki denean, zoin eder den itzala,
Maitia, mintzo zira, plazer duzun bezala;
Egiten duzula
Mila disimula
Ignorant zirela,
Erraiten duzula
Bertzetarik naizela,
Falsuki mintzo zira.

2

Zazpi urthez bethi, yarreiki zait ondotik,
Erraiten zaundala, ez dut bertze maiterik;
Hitz hortan fidaturik
Nago trompaturik
Gaichoa trichterik,
Ez dut eiten lorik.
Ez yan edan onik,
Maitia, zure gatik.

3

Oy! ene maitia, nik ere zure gatik,
Pasatzen dizut nik, zombeit sabeleko min;
Ezkontzekotz zurekin
Samur aita amekin,
Behar nindeite yin,
Ez dakit zer egin
Ez eta nola yin,
Ni neure etchekoekin.

4

Oy! ene maitia, nun duzu izpirituya,
Fediaren yabe, aita deraukazuya;

Atchikazu fedia
Maitha berthutia
Libra kontzientzia,
Munduko bizia
Labur da maitia,
Ez zaitela kambia.

LXXXV

**MONTEVIDEON 1847^{an} ARRIBATU ZEN
ESKUALDUN BAT**

1

[raintzi,

Dotzena erdi bat bertsu berri, Eskual herrier go-
Kopiaturik igortzen daizkot ene adichkide Barnetche-i
Montevideo-ko alderdian gu nola giren bizi,
Oro egiak deklaritzen tut, nahi duenak sinhetsi.

2

Mila zortzi ehun eta berrogoi eta zazpian,
Gu nola arribatu ginen, Montevideo-ko herrian,
Uste ginuen sartzen ginela, plazer guzien erdian,
Hobe ginduke egon bagine, zangoak hautsirik Fran-

[tzian.

3

Zombat ait' amen seme maite eta orobat alaba,
Bihotz onez itzul litazke, berriz alderdi hartara,
Egiazki mintza nadien gauza hori hala da,
Hemen bizi ontsa eginez, deus ez ditake aldara.

4

Oro bat aita familiakoak beren penen ihesi,
Montevideo-rat yiten dira, nahiz zerbait irabazi;
Holako frango ez othe dugu Eskual herrian ikhusi,
Yende onek beharko tuzte, heyen familiak hazi.

5

Ez du balio hunat yitia libratzeko penatik,
Eta hori erranen dut, yende onak, zer gatik,
Nehor ez da aberasten bere esku lanetik,
Holako guti atheratuko da, sekulan Montevideo-tik.

6

Egun bada bihar ez da hemengo irabazia,
Hala ere kontent konserbatzen badu bere bizia,
Hemengo afera phentsatu gabe noiz nahi nahasia;
Erreglamendu hobiagoan, gidatua da Frantzia.

7

Erran komuna den bezela, urruneko eltzea urhez,
Hala ere kontent harrapatziaz hara onduan betherik
[lurrez,
Yende onak ez naiz mintzo hotan batere gezurrez,
Nihaurek froga egin baitut, aurthen dembora la-
[burrez.

8

Oro bat fama handietan, zen demboraz California,
Harriaren plazan zutela orotan urpe gorria;
Nik bezala balakite zombeitek hango berria :
Hargin zerbitzun ari dela, ikhusi dut notaria.

9

Uste nuke lekhu beretan, konde markesak badiren,
Orai diren lekhan baino hobeki baitzauden lehen;
Goraintzi igorri diote herriko adichkider,
Taulazko hotel batian, bizi direla koziner.

AURKHIBIDEA

Plaman

1. Guernikako Arbola.....	3
2. Nere Maitiarentzat.....	5
3. Kontchechi	6
4. Eskualduna.....	9
5. Inchauspeko alaba.....	12
6. Charmagarria zera.....	13
7. Agur nere herriari.....	14
8. Sérénade de Belsunce	16
9. Maite zaitut	16
10. Ikhazkin mendian.....	18
11. Ama haurraren seaskan loharkatzen...	20
12. Khilo egilearen kantuak.....	21
13. Libertatearen amodioa.....	23
14. Choriñoa kaiolan.....	25
15. Deserturra	27
16. Muthil-zaharra.....	29
17. Nere etchea.....	30
18. La Violette.....	33
19. Kaiku	35
20. Lurraren pean sar nindeiteke.....	35
21. Lili bat ikhusi dut.....	37
22. Mendian zoin den eder.....	37
23. Donostiako iru damatcho.....	38
24. Beltzuntze Bizkundia.....	39
25. Iruten hari nuzu.....	40
26. Nere maite pollita.....	41
27. Amodiozko solasak.....	42
28. Adios, izar ederra.....	43
29. Adios, ene maitia.....	44
30. Choriñuak kaiolan	44
31. Soldadogoatik Eskual-herrirat itzultzen denaren kantoreak.....	45

32. Dantzaria.....	47
33. Okhertuak bere okhertzaileari koplak,	49
34. Gazte hiltzera dohana.....	50
35. Arranuak borthietan.....	52
36. Chorittua nouat houa.....	54
37. Lore ederra.....	55
38. Gitarra joilea.....	56
39. Charmagarria.....	57
40. Herriko besta biharamuna.....	57
41. Amodio eskasa.....	60
42. Ikhazketako mandoa.....	61
43. Bidarraitarra.....	66
44. Adios Euskal-herria!.....	68
45. Atharratze jaureguia.....	68
46. Dama gazte bat adoratzeko.....	70
47. Zaldi baten bizitza.....	72
48. Ezpeleta herrian.....	74
49. Les bons Apôtres.....	76
50. Artzaingoa.....	79
51. Uso churia, errazu.....	81
52. Etcheko chokoa.....	81
53. Emazte edalea.....	83
54. Maitia nun zira?.....	85
55. Aingeru bati.....	86
56. Eskualdun Ameriketarat dohana.....	87
57. Santsin.....	88
58. Oraiko neskatcha batzu.....	91
59. Umek burhasoeri urthe on eta ohore..	93
60. Lamentations d'un Basque à Montevideo	95
61. Senhar-Emazteak.....	98
62. Andriak senharrari koplak.....	100
63. Frantzia eta Ruzia <i>edo</i> Bi Arrano hirur Beleri.....	102
64. Ohore Laborantzari.....	104
65. Oraiko neskatchak.....	106
66. Sarako Ihesliarren kantuak.....	107
67. Halaere.....	109
68. Nausia, Muthila eta Erbia.....	110

69.	Aingerua eta Haurra	112
70.	Oiloa eta Mirua	113
71.	Eria ezagutzaz bethea errechinoleta- rentzat	115
72.	Ene charamelaren auhen minak	116
73.	Iratiko artzaina	119
74.	Emazteki mozkorak	122
75.	Soldado laguneri	124
76.	Egun bat infirmerian	126
77.	Gezurra eta egia	128
78.	Chori kaiolatik ihes goan dena	130
79.	Arraina eta bere umeak	132
80.	Karrosadun bati	134
81.	Aita zuhurra eta hirur semeak	136
82.	Galerna bat mendian	138
83.	Muthil zahar bat bere mahastian	140
84.	Iduzki denean, zoin eder den itzala	143
85.	Montevideon 1847 ^{an} arribatu zen Eskual- dun bat	141

